

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ФІНАНСИ

**методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи
здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
зі спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування»
усіх форм навчання**

Затверджено
на засіданні кафедри фінансів,
банківської справи та
страхування
Протокол № 9 від 09. 12. 2020 р.

ЧЕРНІГІВ 2020

Фінанси. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» зі спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» усіх форм навчання. Укл.: Парубець О. М., Кальченко О. М. – Чернігів, 2020. – 74 с.

Укладачі: Парубець Олена Миколаївна, доктор економічних наук,
професор

Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук,
доцент

Відповідальний за випуск: Дубина Максим Вікторович, завідувач кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
доктор економічних наук, професор

Рецензент: Панченко Олена Іванівна, кандидат
економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Національного університету «Чернігівська
політехніка»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	8
Змістовний модуль 1 Економічна природа і призначення фінансів	8
Практичне заняття № 1 Тема: Сутність та роль фінансів у економічному житті суспільства.....	8
Практичне заняття № 2 Тема: Фінансова система держави. Основи та органи управління фінансовою системою	12
Змістовний модуль 2 Фінансова політика держави та механізм її реалізації.....	16
Практичне заняття № 3 Тема: Фінансова політика України на сучасному етапі.....	16
Практичне заняття № 4 Тема: Фінансовий механізм, його сутність та структура	19
Змістовний модуль 3 Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств	23
Практичне заняття № 5 Тема: Особливості організації і функціонування фінансів підприємств	23
Практичне заняття № 6 Тема: Особливості організації фінансів домогосподарств.....	29
Змістовний модуль 4 Державні фінанси	33
Практичне заняття № 7 Тема: Сутність та призначення бюджету держави ...	33
Практичне заняття № 8 Тема: Державний кредит та державний борг	38
Практичне заняття № 9 Тема: Фінансові аспекти діяльності державних цільових фондів	41
Змістовний модуль 5 Місцеві фінанси та податкова система України	44
Практичне заняття № 10 Тема: Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	44
Практичне заняття № 11 Тема: Становлення і розвиток податкової системи України	50
Змістовний модуль 6 Страховий та фінансовий ринок України	55

Практичне заняття № 12 Тема: Становлення і розвиток страхового ринку України	55
Практичне заняття № 13 Тема: Роль і значення фінансового ринку у фінансовій системі держави	59
Змістовний модуль 7 Фінансова безпека та міжнародні фінанси	63
Практичне заняття № 14 Тема: Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки держави.....	63
Практичне заняття № 15 Тема: Міжнародні фінанси у глобальній економіці	67
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	73

ВСТУП

Дисципліна «Фінанси» є нормативною і належить до циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування».

Вивчення дисципліни «Фінанси» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти системи знань щодо історії розвитку фінансів як науки; сутності та функцій фінансів; формування, розподілу і використання фінансових ресурсів; розробки і реалізації фінансової політики; функціонування фінансового механізму, бюджетної і податкової систем; стану і перспектив розвитку фінансів підприємств та домогосподарств, страхового і фінансового ринків, міжнародних фінансів. Курс «Фінанси» спрямований на ознайомлення майбутніх фахівців з сучасними фінансовими інструментами, специфікою діяльності фінансових органів і інститутів, як на національному так і на міжнародному рівнях.

Предметом вивчення курсу є фінансові відносини, та їх особливості у сфері державних, місцевих, міжнародних фінансів, а також фінансів суб'єктів господарювання і домогосподарств.

Метою курсу є формування базових знань з теорії фінансів, засвоєння закономірностей їх функціонування на макро- і макрорівнях. Це необхідно майбутнім спеціалістам щоб об'єктивно оцінювати фінансово-економічні процеси які відбуваються в умовах цифровізації економіки, розвитку інформаційного суспільства, подолання негативних наслідків коронакризи.

Головні завдання курсу полягають у:

- виявленні закономірностей еволюційного розвитку фінансів як науки;
- визначенні ролі фінансів у розподілі і перерозподілі фінансових ресурсів між різними секторами економіки;
- вивченні сутності, функцій та ролі фінансів в розвитку економіки України;
- дослідженні суб'єктів і об'єктів фінансових відносин;
- розкритті основ функціонування фінансової системи і фінансового механізму;
- розгляді основних напрямків фінансової політики в розрізі її основних складових;
- дослідженні особливостей функціонування фінансів підприємств різних організаційно-правових форм господарювання;
- виявленні економічної сутності та складу фінансів домогосподарств;
- засвоєнні основних положень теорії державних фінансів та її складових – державного бюджету, державного кредиту (боргу), державних цільових фондів, державних підприємств;
- проведенні аналізу обсягів та структури доходів і видатків державного і місцевих бюджетів;
- розгляді сутності, класифікації податків, основних напрямків податкової політики та етапів реформування податкової системи держави;

– дослідженні стану і перспектив розвитку фінансового та страхового ринків;

– виявленні сутності, функцій міжнародних фінансів та їх окремих складових.

Опанування курсу «Фінанси» сприяє розумінню здобувачами вищої освіти сучасних проблем і перспектив розвитку фінансових відносин, одержанню ними навичок та досвіду дослідження фінансово-економічних явищ та процесів, що необхідно для розуміння індивідуальних орієнтирів застосування власних здібностей та реалізації набутого професійного потенціалу в умовах ринкової економіки.

В процесі вивчення курсу «Фінанси» здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

– роль і значення фінансів в розвитку економіки і суспільства;

– сутність і функції фінансів;

– завдання і функції державних органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в управлінні фінансами;

– організаційно-правові основи функціонування фінансової системи України;

– джерела формування та напрями використання централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів;

– структуру і принципи побудови бюджетної системи;

– класифікаційні ознаки доходів і видатків бюджету;

– причини виникнення і джерела погашення дефіциту державного і місцевих бюджетів;

– види державного боргу і методи управління ним;

– основи формування і використання коштів державних цільових фондів;

– етапи формування та напрями реформування податкової системи

України;

– види загальнодержавних і місцевих податків і зборів;

– напрями підвищення прибутковості суб'єктів господарювання різних форм власності;

– функції і структуру національного і міжнародного фінансового ринку;

– види цінних паперів, що обертаються на фінансовому ринку України;

– види добровільного і обов'язкового страхування;

– сутність і функції міжнародних фінансів;

– форми міжнародних розрахунків;

– систему міжнародних фінансових органів та інститутів;

– напрями співпраці України з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком;

– мету створення та напрями діяльності Європейського банку реконструкції і розвитку, Європейського інвестиційного банку.

вміти:

– аналізувати сучасні проблеми в сфері фінансів та обґрунтовувати напрями їх вирішення;

- досліджувати міжнародний досвід в сфері забезпечення ефективного функціонування фінансових систем в умовах подолання коронакризи;
- узагальнювати зарубіжний досвід трансформації фінансових відносин;
- проводити аналіз фінансових результатів діяльності вітчизняних підприємств;
- розробляти і обґрунтовувати заходи спрямовані на покращення фінансової діяльності підприємств;
- аналізувати показники дохідної і видаткової частини державного і місцевих бюджетів, робити відповідні висновки;
- визначати сучасні тенденції зміни фінансів домогосподарств;
- складати особистий або сімейний бюджет;

- визначати розмір прямих і непрямих податків, що перераховуються до бюджетів;
- аналізувати стан і перспективи розвитку фінансового і страхового ринків;
- виявляти загрози фінансовій безпеці України і обґрунтовувати напрями щодо їх усунення;
- визначати тенденції розвитку вітчизняної і світової фінансової системи.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню економічного мислення здобувачів вищої освіти, розвитку їх професійних компетенцій, отриманню навичок командної роботи та прийняття обґрунтованих фінансових рішень.

Методичні вказівки призначені для використання у навчальному процесі під час проведення практичних занять і здійснення самостійної роботи здобувачами вищої освіти. Дисципліна «Фінанси» викладається для здобувачів вищої освіти другого курсу спеціальності 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування» в 3 і 4 семестрах.

Тематика та обсяг практичних занять у 3-4 семестрах наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 Тематики практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна форми навчання)
1	2	3
Змістовний модуль 1. Економічна природа і призначення фінансів		
1.	Сутність та роль фінансів у економічному житті суспільства	2/1
2.	Фінансова система держави. Основи та органи управління фінансовою системою	2/1
Змістовний модуль 2. Фінансова політика держави та механізм її реалізації		
3.	Фінансова політика України на сучасному етапі	1/1

1	2	3
4.	Фінансовий механізм, його сутність та структура	1/1
Змістовний модуль 3. Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств		
5.	Особливості організації і функціонування фінансів підприємств	2/1
6.	Особливості організації фінансів домогосподарств	2/1
Змістовний модуль 4. Державні фінанси		
7.	Сутність та призначення бюджету держави	2/1
8.	Державний кредит та державний борг	2/1
9.	Фінансові аспекти діяльності державних цільових фондів	2/1
	Разом 3-й семестр	16/8
Змістовний модуль 5. Місцеві фінанси та податкова система України		
10.	Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів	2/1
11.	Становлення і розвиток податкової системи України	4/1
Змістовний модуль 6. Страховий та фінансовий ринок України		
12.	Становлення і розвиток страхового ринку України	2/1
13.	Роль і значення фінансового ринку у фінансовій системі держави	4/1
Змістовний модуль 7. Фінансова безпека та міжнародні фінанси		
14.	Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки держави	2/1
15.	Міжнародні фінанси у глобальній економіці	2/1
	Разом 4-й семестр	16/6

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1 Економічна природа і призначення фінансів

Практичне заняття № 1

Тема: Сутність та роль фінансів у економічному житті суспільства

Питання для обговорення

1. Етапи розвитку фінансів як науки.
2. Економічні передумови виникнення і розвитку фінансів.
3. Призначення і роль фінансів.
4. Фінанси як історична, економічна, юридична, вартісна і розподільча категорія.
5. Особливості фінансів як економічної категорії.
6. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.
7. Функції фінансів їх стисла характеристика.
8. Сутність і види фінансових відносин.

9. Об'єкти і суб'єкти фінансових відносин.
10. Сутність, призначення і роль фінансової інфраструктури.
11. Складові фінансової інфраструктури.
12. Джерела формування та напрями використання централізованих фінансових ресурсів.
13. Джерела формування та напрями використання децентралізованих фінансових ресурсів.
14. Стадії обігу фінансових ресурсів.
15. Види фінансових резервів, методи їх формування.

Теми для індивідуальної роботи

1. Історичні аспекти розвитку науки про фінанси.
2. Фінансові теорії їх стисла характеристика.
3. Концептуальні підходи щодо сутності та функцій фінансів.
4. Роль фінансів у забезпеченні стабільного соціально-економічного розвитку держави.
5. Практичні приклади реалізації функцій фінансів.
6. Склад і особливості формування централізованих фінансових ресурсів, напрями їх використання.
7. Децентралізовані фінансові ресурси, їх джерела, фактори росту і основні напрями використання.
8. Напрями збільшення фінансових ресурсів в умовах проведення реформ.
9. Основні напрями використання фінансів для стабілізації економіки країни.
10. Порядок формування і використання фінансових резервів держави.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте обсяг і структуру золотовалютних резервів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг і структуру міжнародних резервів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте джерела формування і напрями використання фінансових ресурсів суб'єктів малого підприємництва України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. На основі використання нормативно-законодавчих актів та наукової літератури скласти схему формування і використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Вказати фонди грошових коштів, які можуть формуватися завдяки таким фінансовим ресурсам. Надати необхідні пояснення до схеми. Розмір, форму власності, види діяльності суб'єкта господарювання обираєте самостійно.

Ситуації для обговорення

1. Що є предметом фінансової науки?
2. Які передумови виникнення фінансів Ви знаєте?
3. В чому полягає роль і призначення фінансів у суспільному виробництві?
4. Яка з функцій фінансів є основною?
5. Які відносини є фінансовими? Відповідь обґрунтуйте прикладами.
6. Хто є основними суб'єктами фінансових відносин і який взаємозв'язок між ними існує?
7. Що відноситься до об'єктів фінансових відносин?
8. Які сфери економічних відносин обслуговують фінанси?
9. На якій стадії суспільного відтворення виникають фінанси?
10. Чим характеризуються фінанси як економічна категорія?
11. Чому фінанси вважають історичною категорією?
12. Чому фінанси вважають вартісною і розподільчою категорією?
13. Який існує взаємозв'язок між рухом валового внутрішнього продукту та рухом фінансових ресурсів держави?
14. Які характерні ознаки притаманні фінансам?
15. Які ви знаєте інструменти вартісного розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту?
16. Що є об'єктом вартісного розподілу та перерозподілу?
17. У чому полягає сутність забезпечувальної функції фінансів?
18. У чому полягає сутність і механізм дії розподільчої функції фінансів?
19. Яким чином реалізується регулююча функція фінансів?
20. Як реалізується контрольна функція фінансів і які органи здійснюють фінансовий контроль в Україні?
21. Чим характеризується фінансова модель ринкової економіки?
22. Які ознаки фінансової моделі адміністративної економіки?
23. В чому полягає призначення і роль фінансової інфраструктури?
24. Які складові має фінансова інфраструктура?
25. Як класифікуються фінансові ресурси в залежності від вартісної структури валового внутрішнього продукту?
26. Які фактори впливають на обсяг і структуру фінансових ресурсів держави?
27. Які проблеми формування фінансових ресурсів держави існують в сучасних умовах?
28. Які основні напрями витрачання фінансових ресурсів держави?
29. Які фактори впливають на обсяг і структуру місцевих фінансових ресурсів?
30. Які проблеми формування місцевих фінансових ресурсів існують в сучасних умовах?
31. На які основні напрями використовуються місцеві фінансові ресурси?
32. Які існують джерела формування фінансових ресурсів підприємств?
33. На які цілі витрачають підприємства фінансові ресурси?
34. Які існують джерела формування фінансових ресурсів домогосподарств?

35. Які основні напрями використання фінансових ресурсів домогосподарств?
36. Як зберегти і збільшити особисті (сімейні) фінансові ресурси?
37. Чи вірним буде ствердження: «Розвиток фінансів залежить від рівня економічного розвитку держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
38. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси виникли разом із появою держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
39. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси – це сукупність грошових відносин, спрямованих на формування фондів грошових коштів». Обґрунтуйте свою відповідь.
40. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси виконують функцію загального еквівалента вартості товарів, робіт і послуг». Обґрунтуйте свою відповідь.
41. Чи вірним буде ствердження: «Матеріальними носіями фінансових відносин є фінансові ресурси». Обґрунтуйте свою відповідь.
42. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси мають грошову форму вираження». Обґрунтуйте свою відповідь.
43. Чи вірним буде ствердження: «Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси утворюються на основі розподілу валового внутрішнього продукту та національного доходу». Обґрунтуйте свою відповідь.
44. Чи вірним буде ствердження: «Головною функцією фінансів є розподільча». Обґрунтуйте свою відповідь.
45. Чи вірним буде ствердження: «Соціально-економічний розвиток країни залежить від обсягу фінансових ресурсів держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
46. Чи вірним буде ствердження: «Розподільча функція фінансів передбачає здійснення первинного, вторинного розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту». Обґрунтуйте свою відповідь.
47. Чи вірним буде ствердження: «Основою фінансів є розвиток виробництва». Обґрунтуйте свою відповідь.
48. Чи вірним буде ствердження: «Держава здійснює безпосереднє управління всіма фінансовими ресурсами країни». Обґрунтуйте свою відповідь.
49. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси це об'єктивна економічна категорія». Обґрунтуйте свою відповідь.

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база:

1. Бюджетний Кодекс України. Закон від 8 липня 2010 року № 2456-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Господарський Кодекс України. Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

3. Конституція України. Закон від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Податковий Кодекс України. Закон від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література:

1. Історія фінансової науки: навчальний посібник / А. В. Жаворонок, М. П. Федішин, Н. О. Ковальчук, Д. Д. Полагнин. – Чернігів : ЧНТУ, 2019.– 210 с.
2. Карлін М. І. Суспільні фінанси в умовах демократії. Курс лекцій. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 196с.
3. Теорія публічних фінансів: навч. посіб. / А. С. Абрамова, М. Г. Марич, М. В. Дубина, Л. В. Попова, А. В. Жаворонок, Д. Г. Савчук, А. О. Вікнянська. Кам'янець-Подільський, Аксіома. 2018. 322 с.
4. Територіальні фінансові ресурси Західного прикордонного регіону України: історія, сьогодення, перспективи. Кол. моногр. / М.І. Карлін, А. В. Кулай, В. А. Гром та ін.; за ред. М. І. Карліна. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 400с.
5. Філіпенко Т. В., Філіпенко А. С. Фінансове право у схемах : навчально-методичний посібник. Житомир : О.О. Євенок, 2018. 153 с.
6. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник / Кізіма Т. О., Кравчук Н. Я., Горин В. П. та ін.; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль: Економічна думка, 2013. 287 с.
7. Фінансова інфраструктура України: стан, проблеми та перспективи розвитку : Кол. моногр. / В. М. Опарін, В. М. Федосов, С. В. Львовчкін, В. Бабіченко, Л. Бенч; ред.: В. М. Опарін, В. М. Федосов. Київ : КНЕУ, 2016. 695 с.
8. Шкварчук Л.О. Вступ до фаху «Фінанси, банківська справа та страхування»: навчальний посібник. Львів: Простір-М, 2019. 232 с.

Електронні ресурси:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

Практичне заняття № 2

Тема: Фінансова система держави. Основи та органи управління фінансовою системою

Питання для обговорення

1. Сутність і структура фінансової системи України.

2. Правові та організаційні основи побудови фінансової системи держави.
3. Внутрішня побудова фінансової системи України.
4. Характеристика сфер та ланок фінансової системи України.
5. Організаційна побудова фінансової системи України.
6. Вплив фінансової системи на розвиток економіки країни.

Теми для індивідуальної роботи

1. Принципи та засади функціонування фінансової системи України.
2. Типи фінансових систем їх стисла характеристика.
3. Проблеми становлення та перспективи розвитку фінансової системи України.
4. Вплив коронакризи на стан фінансової системи України.
5. Тенденції розвитку світової фінансової системи в умовах пандемії.
6. Напрямки реформування фінансової системи України.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте стан та перспективи розвитку фінансової системи України. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте основні функції і завдання органів управління фінансовою системою. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте основні напрями реформ, спрямованих на удосконалення фінансової системи України. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи США. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи Китаю. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи Японії. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансових систем Скандинавських країн. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте стан і перспективи розвитку фінансової системи Франції. Зробіть належні висновки.
9. Проаналізуйте стан і перспективи розвитку фінансової системи Німеччини. Зробіть належні висновки.
10. Проаналізуйте особливості формування та функціонування фінансової системи Польщі. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. В чому полягає сутність і призначення фінансової системи?
2. Які принципи побудови покладені в основу фінансової системи України?
3. Які функції притаманні фінансовій системі України?
4. Які специфічні ознаки притаманні сферам і ланками фінансової системи?
5. В чому полягає різниця між сферами і ланками фінансової системи?
6. Яка сфера фінансової системи є основною в розподілі фінансових ресурсів?

7. Яка сфера фінансової системи є основною в забезпеченні інших сфер і ланок фінансової системи фінансовими ресурсами?
8. Яке місце в фінансовій системі належить фінансам домогосподарств?
9. Чому міжнародні фінанси входять до складу фінансової системи України?
10. Яка модель притаманна фінансовій системі України?
11. Які моделі побудови фінансових систем Ви знаєте?
12. Які проблеми на Вашу думку існують у фінансовій системі України?
13. Яким чином на Вашу думку можна побудувати ефективну фінансову систему?
14. Які фактори можуть паралізувати фінансову систему?
15. Чи вірним буде ствердження: «Фінансова система – це сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ країни». Обґрунтуйте свою відповідь.
16. Чи вірним буде ствердження: «Фінансова система є основою розвитку економіки держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
17. Чи вірним буде ствердження: «Між ланками фінансової системи існує тісний взаємозв'язок і взаємна обумовленість». Обґрунтуйте свою відповідь.
18. Чи вірним буде ствердження: «Головною сферою фінансової системи є державні фінанси». Обґрунтуйте свою відповідь.
19. Чи вірним буде ствердження: «Фінансова система має внутрішню і організаційну будову». Обґрунтуйте свою відповідь.
20. Чи вірним буде ствердження: «Фінанси підприємств забезпечують сфери і ланки фінансової системи необхідними фінансовими ресурсами». Обґрунтуйте свою відповідь.
21. Чи вірним буде ствердження: «Принципи формування фінансової системи є однаковими для всіх країн світу». Обґрунтуйте свою відповідь.
22. Чи вірним буде ствердження: «Стабільність фінансової системи залежить від прийняття фінансових рішень державними органами влади». Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Чи вірним буде ствердження: «Тенденції зміни у світовій фінансовій системі впливають на стан фінансової системи України». Обґрунтуйте свою відповідь.
24. Чи вірним буде ствердження: «Ефективність фінансової системи залежить від рівня розвитку малого і середнього бізнесу». Обґрунтуйте свою відповідь.

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Бюджетний Кодекс України. Закон від 8 липня 2010 року № 2456-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Господарський Кодекс України. Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

3. Конституція України. Закон від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Податковий Кодекс України. Закон від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
6. Про Державний бюджет України на 2021 рік. Закон України від 15 грудня 2020 року № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>
7. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про Національний банк України. Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
9. Про страхування. Закон України від 7 березня 1996 року 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
10. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України : монографія / Богдан Т. П., Шаров О. М., Сльозко О. О. та ін.; за ред. д-ра екон. наук Т. П. Богдан ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2017. 356 с.
2. Карпінський Б. А. Фінансова система : навч. посіб. К. : Ліра-К, 2015. 280 с.
3. Модернізація фінансових систем: методологія та інструменти управління / авт. кол.; за ред. Ю. Г. Лисенко, Д. М. Жерліцина. Полтава : ПУЕТ, 2017. 348 с.
4. Проблеми і перспективи розвитку фінансової системи України : монографія / І. О. Школьник, Т. А. Васильєва, С. В. та ін.; За заг. ред.: І.О. Школьник, І.І. Рекуненко. Суми: СумДУ, 2017. 343 с.
5. Проблеми розвитку фінансової системи України та шляхи їх вирішення: монографія / М.І. Карлін, Ю.В. Шулик, А.В. Кулай та [ін.]; За ред. д-ра екон, наук, проф. М. І. Карліна. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 364 с.
6. Сучасні тенденції трансформації світової фінансової системи: монографія / за заг. ред. О.О. Сльозко, Т.О. Панфілової, С.В. Терещенко. К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2014. 358 с.
7. Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій : колективна монографія / За

заг. ред. Т.Д. Косової, Н.О. Слободянюк. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2019. 296 с.

Електронні ресурси

1. Державна Казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
2. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
3. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
4. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua>
5. Рахункова палата. URL: <https://rp.gov.ua/home/>
6. Фонд соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>

Змістовний модуль 2 Фінансова політика держави та механізм її реалізації

Практичне заняття № 3

Тема: Фінансова політика України на сучасному етапі

Питання для обговорення

1. Фінансова політика як важлива сфера діяльності держави.
2. Сутність фінансової політики.
3. Законодавчо-нормативна база в сфері регулювання фінансової політики.
4. Завдання і принципи фінансової політики.
5. Форми і методи реалізації фінансової політики.
6. Види і типи фінансової політики, їх сутність.
7. Характеристика основних складових фінансової політики.
8. Фінансова стратегія і фінансова тактика.
9. Складові елементи фінансової політики.
10. Органи, що розробляють і реалізують фінансову політику України.

Теми для індивідуальної роботи

1. Основні напрямки фінансової політики України на сучасному етапі її розвитку.
2. Фінансова стратегія України.
3. Фінансова тактика як складова фінансової політики держави.
4. Вплив фінансової політики на розвиток суспільства.
5. Фінансова криза та її вплив на безпеку держави.
6. Види державної регіональної фінансової політики України.
7. Джерела фінансування реалізації державної регіональної політики.
8. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року та їх взаємозв'язок зі стратегією і тактикою фінансової політики.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте основні напрями бюджетної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте основні напрями грошово-кредитної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте основні напрями валютної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте основні напрями податкової політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте основні напрями інвестиційної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки
6. Проаналізуйте основні напрями митної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте основні напрями соціальної політики України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте основні напрями фінансової політики країн Європейського Союзу. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Що є основною метою фінансової політики?
2. На яких рівнях економіки розглядають поняття «фінансова політика»?
3. Яка мета і які завдання фінансової політики відповідають кожному рівню економіки?
4. Що лежить в основі класифікації типів фінансової політики?
5. Який тип фінансової політики характерний для України на сучасному етапі?
6. З яких етапів складається реалізація фінансової політики?
7. Який регулюючий вплив здійснюється на економічний розвиток країни за допомогою фінансової політики?
8. У чому полягає сутність та особливості фінансової стратегії і фінансової тактики?
9. Які загальні принципи фінансової політики?
10. Які засоби використовуються при здійсненні політики стримування ділової активності?
11. Які позитивні та негативні риси кожного типу фінансової політики?
12. У чому сутність дискреційної і недискреційної фінансової політики?
13. У яких законодавчих актах знаходить відображення сучасна фінансова політика уряду України?
14. Які органи розробляють і реалізують бюджетну політику?
15. Які органи розробляють і реалізують податкову політику?
16. Які органи розробляють і реалізують грошово-кредитну політику?
17. Які органи розробляють і реалізують інвестиційну політику?
18. Які органи розробляють і реалізують митну політику?
19. Які напрями для поліпшення інвестиційного клімату в державі Ви можете запропонувати?

20. Які зміни відбулися в інвестиційному кліматі держави?
21. Які зміни відбулися в митній політиці нашої держави за останні три роки?
22. Які напрями визначені в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року?
23. У чому полягає сутність податкової реформи, яка проводиться в Україні?
24. У чому пролягає сутність реформи фінансової децентралізації, яка проводиться в Україні?
25. Які проблеми стають на заваді проведення ефективної фінансової політики в Україні?
26. Які напрями удосконалення фінансової політики України ви б запропонували?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-%D0%BF#Text>
3. Про Основні засади грошово-кредитної політики на 2021 рік та середньострокову перспективу. Рішення Ради Національного банку України від 10.09.2020 № 41-рд. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr041500-20#Text>
4. Про схвалення концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну податкову та митну політику. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1101-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2018-%D1%80#n10>
5. Про схвалення проекту Основних напрямів бюджетної політики на 2019-2021 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2018 р. № 315-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/315-2018-%D1%80#Text>
6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Глущенко С. В. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2017. 64 с.
2. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики : монографія / авт. кол. : Л. В. Гонюкова, В. М. Козаков, В. А.

- Ребкало та ін.; за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ : НАДУ, 2018. 400 с.
3. Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації / за ред. І. Г. Лук'яненко. К. : НаУКМА, 2017. 464 с.
 4. Соціальні, економіко-правові та фінансові виклики в умовах глобальних трансформацій: монографія / За ред. Л. Гур'янової, В. Цибакової; Братислава. Харків: ВШЕМ – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 188 с.
 5. Фінансова політика в умовах тінізації та дисбалансів на ринку праці: методологія та інструментарій : монографія / за ред. І. Г. Лук'яненко. – Київ : НаУКМА, 2020. 443 с.

Електронні ресурси

1. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>
2. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Міністерство соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
5. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
6. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
7. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>

Практичне заняття № 4

Тема: Фінансовий механізм, його сутність та структура

Питання для обговорення

1. Сутність і призначення фінансового механізму.
2. Склад і структура фінансового механізму.
3. Об'єкти і суб'єкти управління фінансами.
4. Функції вищих законодавчих і виконавчих органів державної влади в сфері управління фінансами.
5. Фінансове прогнозування і планування: сутність, методи, види.
6. Фінансове забезпечення та фінансове регулювання.
7. Фінансовий контроль: зміст, призначення, організація і методи.
8. Види фінансового контролю, їх стисла характеристика.
9. Система органів фінансового контролю.

Теми для індивідуальної роботи

1. Дослідження поняття «фінансовий механізм» у вітчизняній і зарубіжній фінансовій літературі.
2. Види фінансових механізмів та їх характеристика.
3. Сутність і характеристика видів фінансового контролю.
4. Роль і значення фінансового механізму у реалізації фінансової політики України.

5. Розкрийте сутність стратегічного і оперативного фінансового планування. Наведіть конкретні приклади.
6. Державний фінансовий контроль : функції, завдання, суб'єкти, об'єкти.
7. Функції і завдання місцевих фінансових органів.
8. Сутність та особливості здійснення муніципального фінансового контролю.
9. Громадський фінансовий контроль: призначення, правові основи та організаційні форми здійснення.
- 10.Форми та органи здійснення внутрішньогосподарського контролю.
- 11.Порядок здійснення аудиторського контролю.
- 12.Види ревізій та особливості їх проведення.
- 13.Проблеми, що стають на заваді здійснення ефективного фінансового контролю в Україні.
- 14.Напрями удосконалення системи фінансового контролю в Україні.
- 15.Міжнародні стандарти проведення фінансового контролю.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте основні повноваження Верховної Ради України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте основні повноваження Кабінету Міністрів України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте функції і завдання Міністерства фінансів України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте функції і завдання Державної аудиторської служби України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте функції і завдання Державної фіскальної служби України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте функції і завдання Державної Казначейської служби України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте основні повноваження Рахункової палати у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки
8. Проаналізуйте функції і завдання Державної служби фінансового моніторингу України у сфері управління фінансами. Зробіть належні висновки.
9. Проаналізуйте повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері управління місцевими фінансами. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. В чому полягає сутність і призначення фінансового механізму?
2. Які основні складові фінансового механізму Ви знаєте?
3. Що відноситься до фінансових важелів?
4. Які фінансові інструменти Ви знаєте?
5. Яким чином можна визначити ефективність фінансового механізму?
6. Які органи здійснюють державний фінансовий контроль в Україні?

7. Які органи здійснюють муніципальний фінансовий контроль в Україні?
8. В чому полягає сутність аудиторського контролю і хто його здійснює?
9. Які методи фінансового контролю Ви знаєте?
10. Які форми фінансового контролю Ви знаєте?
11. В чому полягає різниця між ревізією і аудитом?
12. Які служби на підприємстві здійснюють внутрішньогосподарський фінансовий контроль?
13. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм – це засіб реалізації фінансової політики». Обґрунтуйте свою відповідь.
14. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм приводить в дію фінансову систему держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
15. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм існує тільки на рівні держави». Обґрунтуйте свою відповідь.
16. Чи вірним буде ствердження: «Фінансовий механізм, що застосовується для здійснення фінансових відносин, у яких безпосередньо бере участь держава, називається регулюючий». Обґрунтуйте свою відповідь.
17. Чи вірним буде ствердження: «Управління фінансовим механізмом здійснюється тільки на рівні директивного механізму». Обґрунтуйте свою відповідь.

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Про громадські об'єднання. Закон України від 22 березня 2012 року № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
3. Про Державну фіскальну службу України. Постанова Кабінету міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України. Постанова Кабінету міністрів України від 3 лютого 2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України. Постанова Кабінету міністрів України від 15 квітня 2015 р. № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України. Постанова Кабінету міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України. Постанова Кабінету міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>

8. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України. Постанова Кабінету міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>
9. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України. Постанова Кабінету міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>
10. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
11. Про Національний банк України. Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
12. Про Національний банк України. Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. Закон України від 26 січня 1993 року № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
14. Про Рахункову палату. Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
15. Про Регламент Верховної Ради України. Закон України від 10.0.2010 р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Багацька К. В. Фінансове планування як складова фінансового механізму підприємств / Удосконалення фінансового механізму системи АПК в умовах активізації глобалізаційних процесів : кол. моногр. Львів : Магнолія 2006, 2015. С. 23-40.
2. Внутрішній контроль і аудит в державному і комунальному секторах економіки України: проблеми і перспективи розвитку : монографія / І. Ю. Чумакова, М. В. Бариніна, В. М. Король, В. О. Попко; за ред. Л. Г. Ловінської; ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2019. 400 с.
3. Державний фінансовий контроль у публічному управлінні: навч. посіб. / Гупаловська М. Б., Коваль С. Л., Сидор І. П., Русін В. М., Шулюк Б. С. Тернопіль: Вектор, 2018. 210 с.
4. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики: монографія. Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2014. 336 с.
5. Розвиток державного фінансового контролю в Україні : монографія / Є. М. Романів, С. М. Гончарук, С. В. Приймак, Л. Я. Даниляк; за заг. ред. Є.М. Романіва. Львів : Простір - М, 2015. 174 с.
6. Фінансове забезпечення структурної модернізації реального сектора економіки України : кол. моногр. / В. В. Зимовець, А. І. Даниленко, О. О. Терещенко та ін.; за ред. В. В. Зимовця ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогноз. НАН України". К., 2017. 396 с.

7. Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири : колективна монографія / За заг. ред. А. С. Крутової; Х. : Видавець Іванченко І. С., 2018. 281 с.
8. Формування фінансового механізму сталого розвитку України: монографія / за ред. О. П. Кириленко та О. І. Тулай. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 414 с.
9. Хмельков А.В. Державний фінансовий контроль: підручник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. 228 с.

Електронні ресурси

1. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Державна аудиторська служба України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>
3. Державна Казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
4. Державна митна служба України. URL: <https://customs.gov.ua/>
5. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
6. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Державна служба фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/>
8. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
9. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
10. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

Змістовний модуль 3 Фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств

Практичне заняття № 5

Тема: Особливості організації і функціонування фінансів підприємств

Питання для обговорення

1. Сутність та функції фінансів підприємств.
2. Принципи організації фінансів підприємств.
3. Внутрішні і зовнішні фінансових відносин підприємств.
4. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємств.
5. Види та порядок формування грошових фондів підприємств.
6. Критерії поділу підприємств на малі, середні, великі.
7. Фінанси підприємств матеріальної сфери.
8. Зміст фінансів підприємств невиробничої сфери.
9. Фінансовий механізм управління підприємством.
10. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи підприємств.
11. Фінансові результати діяльності підприємств.

Теми для індивідуальної роботи

1. Особливості фінансів підприємств та їх роль в соціально-економічному розвитку країни.
2. Специфіка організації фінансів підприємств державної форми власності.
3. Особливості організації фінансів комунальних підприємств.
4. Особливості організації фінансів підприємств малого і середнього бізнесу.
5. Особливості організації фінансів спільних підприємств.
6. Особливості організації фінансів акціонерних товариств.
7. Особливості організації фінансів товариств з обмеженою і повною відповідальністю.
8. Особливості організації фінансів командитних товариств.
9. Схема формування, розподілу та використання прибутку підприємств.
10. Показники рентабельності підприємств, методика їх розрахунку.
11. Фінансове стимулювання підприємницької діяльності в Україні.
12. Фінансова підтримка суб'єктів малого бізнесу в умовах пандемії: вітчизняний і зарубіжний досвід.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте кількість підприємств різних організаційно-правових форм по Україні та в розрізі регіонів за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте фінансово-економічні результати діяльності підприємств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання України.
4. Проаналізуйте систему зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємств України. Зробіть належні висновки.
5. Самостійно оберіть об'єкт дослідження – підприємство. Складіть для даного підприємства схему формування і використання фінансових ресурсів. Вкажіть фонди грошових коштів, які необхідно створити на підприємстві. Опишіть порядок формування і використання коштів даних фондів. Зробіть належні висновки.

Задачі

1. Визначити валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування, чистий фінансовий результат на основі наступних даних, грн.:

чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	410542
собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	347811
інші операційні доходи	16208
дохід від участі в капіталі	143
втрати від участі в капіталі	100
адміністративні витрати	24462

інші операційні витрати	11200
витрати на збут	11523
інші фінансові доходи	70
інші доходи	73

Розподілити чистий прибуток підприємства по фондам грошових коштів – у резервний фонд – 10 %; на виплату засновникам – 35 %; у інвестиційний фонд – 25 %; фонд матеріального заохочення персоналу – 15 %; фонд розвитку колективу – 15 %.

2. На основі даних про діяльність 2-х підприємств розрахувати показники валового і чистого прибутку. Визначити показники рентабельності продукції, власного капіталу, активів, обороту. Обґрунтувати яке з підприємств працює більш ефективніше.

Показники, тис. грн	А	В
Чистий дохід підприємства	2900	3100
Собівартість реалізованої продукції	1800	2300
Інші доходи	180	70
Інші витрати	100	80
Інші операційні доходи	150	200
Адміністративні витрати	200	50
Витрати на збут	400	120
Інші операційні витрати	120	150
Власний капітал	2500	2050
Обсяг необоротних активів	2200	2000
Обсяг оборотних активів	1800	1700

Ситуації для обговорення

1. Що розуміють під фінансами підприємств?
2. Які функції виконують фінанси підприємств?
3. Які принципи закладені в основу організації фінансів підприємств?
4. Які фактори впливають на погіршення фінансово-економічних результатів діяльності підприємств?
5. Який вплив здійснила коронакриза на фінансовий стан вітчизняних підприємств?
6. Яким чином, на Ваш погляд, можна зменшити кількість збиткових підприємств?
7. На які цілі підприємство може використати чистий прибуток?
8. З якою метою на підприємствах формується нерозподілений прибуток?
9. В яких формах фінансової звітності підприємств відображається розмір нерозподіленого прибутку?
10. Чи можна використовувати нерозподілений прибуток на погашення збитків підприємства?
11. Яким чином можна збільшити показники прибутковості підприємств?
12. Які підприємства зосереджені в населеному пункті Вашому регіоні і яким чином вони впливають на стан?

13. Яким чином підприємства різних організаційно-правових форм можуть зменшити або збільшити розмір статутного капіталу?
14. У підприємства є акціонери, постачальники, дебітори, кредитори. Кому з них буде вигідна інфляція?
15. Які фактори стають на заваді широкого доступу продукції вітчизняних підприємств до ринків країн Європейського Союзу?
16. Чим зумовлена необхідність участі банківського кредиту у складі фінансових ресурсів підприємств?
17. Чи вірним буде ствердження: «Фінансове становище держави залежить від ефективності діяльності підприємницьких структур». Обґрунтуйте свою відповідь.
18. Чи вірним буде ствердження: «Чистий прибуток підприємства використовується на його інвестиційно-інноваційний розвиток». Обґрунтуйте свою відповідь.
19. Чи вірним буде ствердження: «Підприємство може ефективно функціонувати без створення фондів грошових коштів». Обґрунтуйте свою відповідь.
20. Чи вірним буде ствердження: «Статутний капітал підприємства може бути використаний для погашення його збитків». Обґрунтуйте свою відповідь.
21. Чи вірним буде ствердження: «Підприємство може отримати кредити в банківських установах на формування статутного капіталу або погашення збитків». Обґрунтуйте свою відповідь.
22. Чи вірним буде ствердження: «Організаційно-правова форма господарювання визначає зміст внутрішніх і зовнішніх фінансових відносин підприємств». Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Чи вірним буде ствердження: «Резервний капітал підприємства використовується на виплату дивідендів по привілейованим акціям». Обґрунтуйте свою відповідь.
24. Чи вірним буде ствердження: «Умовою ефективного функціонування фінансів підприємств є посилення державного регулювання їх діяльності». Обґрунтуйте свою відповідь.
25. Чи вірним буде ствердження: «Наявність фінансових ресурсів у підприємства є гарантією його фінансової стійкості та платоспроможності». Обґрунтуйте свою відповідь.
26. Чи вірним буде ствердження: «Підприємство одночасно може мати хороший фінансовий стан і фінансові труднощі». Обґрунтуйте відповідь.
27. Чи вірним буде ствердження: «Нерозподілений прибуток використовується для збільшення статутного капіталу підприємства». Обґрунтуйте відповідь.

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Бюджетний кодекс України. Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Господарський кодекс України. Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Кодекс України з процедур банкрутства. Закон від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#n1753>
4. Конституція України. Закон від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
6. Про акціонерні товариства: Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
7. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління об'єктами державної та комунальної власності : Закон України від 2 червня 2016 року № 1405-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1405-19>
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Закон України від 4 листопада 2011 року N 4014-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4014-17#Text>
10. Про внесення змін до Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#n14>
11. Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств. Декрет Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1992 року № 24-92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-92#Text>
12. Про господарські товариства. Закон України від 19 вересня 1991 року № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
13. Про підприємництво. Закон України від 7 лютого 1991 року № 698-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text>
14. Про страхування Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
15. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
16. Цивільний кодекс України. Закон від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Бражник Л. В. Фінанси підприємств: навч. посіб. Полтава : РВ ПДАА, 2018. 350 с.
2. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств навч. посіб. / К. : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
3. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навчальний посібник. К. : Алерта, 2016. 186 с.
4. Білоусова О. С. Взаємодія держави та підприємств у фінансовому забезпеченні економічного розвитку : монографія. НАН України. К., 2017. 340 с.
5. Бондарчук М. К., Алексеев І. В. Фінансова санація і антикризове управління підприємством (з перекладом тем англійською мовою) : навч. посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 268 с.
6. Ганущак-Єфіменко Л. М., Гуменна О. В. Інноваційний розвиток підприємств : навч. посіб. К. : НаУКМА, 2015. 280 с.
7. Забаштанська Т. В., Забаштанський М. М., Роговий А. В. Державне регулювання комунального господарства України : монографія. Ніжин : Лук'яненко В. В., 2016. 198 с.
8. Звітність багатонаціональних підприємств як інструмент протидії агресивному податковому плануванню: монографія / Т. І. Єфіменко, Я. В. Олійник, Т. А. Бондар та ін.; за ред. Л. Г. Ловінської. Київ, 2019. 220 с.
9. Квач Я. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Одеса. 2016. 254 с.
10. Ковальчук Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В., Абрамова А. С. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2019. 231 с.
11. Ковальчук Н. О., Юрій Е. О. Корпоративні фінанси: навч. посіб. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2019. 440 с.
12. Курило О. Б., Бондаренко Л. П., Вівчар О. И, Чубка О. М. Фінанси підприємств: підручник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.
13. Мамонов К. А., Боровик О. А., Грива Р. С., Плакіда В. Т. Управління заборгованістю на підприємствах житлово-комунального комплексу: теоретико-методологічні засади та особливості реалізації : монографія. Харків : ХНУМГ, 2014. 191 с.
14. Маркіна І. А., Вороніна В. Л. Управління прибутком торговельних підприємств: Монографія. Полтава: Вид-во ПП «Астроя». 2018. 167 с.
15. Партин Г. О., Селюченко Н. Є. Фінансовий менеджмент: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 388 с.
16. Підприємництво в Україні: історико-інституційний аналіз : монографія / В. В. Небрат, Н. А. Супрун та ін.; за ред. В. В. Небрат. К., 2019. 532 с.
17. Трусова Н.В. Фінансовий потенціал суб'єктів господарювання аграрної галузі: підручник. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2017. 245 с.

18. Управління фінансовими потоками підприємства. Фінансова математика: Навчальний посібник / Н.В. Трусова, В.Д. Цап, В.О. Терновський; за заг. ред. Н. В. Трусової. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2017. 392 с.
19. Філімоненков О. С., Дема Д. І. Фінанси підприємств : підруч. Київ: Алерта, 2016. 496 с.
20. Фінанси підприємств корпоративного сектора економіки України : колективна монографія / Зимовець В.В., Даниленко А.І., Терещенко О.О. та ін. ; за ред. В.В. Зимовця; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». К., 2019. 306 с.
21. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навчальний посібник / Н.В. Трусова, В.О. Терновський, М.А. Терещенко; за заг. ред. Н.В. Трусової. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 482 с.
22. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Знання, 2016. 341 с.
23. Яцух О. О., Цап В. Д., Захарова Н. Ю., Демченко І. В., Дмитров М. І. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2020. 693 с.

Електронні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/>
3. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
5. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. URL: <http://www.nerc.gov.ua>

Практичне заняття № 6

Тема: Особливості організації фінансів домогосподарств

Питання для обговорення

1. Домогосподарство як суб'єкт фінансових відносин.
2. Сутність фінансів домогосподарств.
3. Функції фінансів домогосподарств.
4. Види і склад доходів домогосподарств.
5. Види і склад витрат домогосподарств.
6. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.
7. Теорії, що звертають увагу на роль доходів населення.
8. Бюджет домогосподарства, його структура.
9. Правила складання бюджету домогосподарств.

Теми для індивідуальної роботи

1. Основні положення теорій стосовно доходів домогосподарств.
2. Роль і місце фінансів домогосподарств у фінансовій системі держави.
3. Електронні продукти за допомогою яких можна здійснювати планування особистих і сімейних фінансів в умовах інформатизації суспільства.
4. Основні правила планування і складання бюджету домогосподарств.
5. Перешкоди розвитку сімейного підприємництва в сучасних умовах господарювання.
6. Структура сукупних ресурсів міських та сільських домогосподарств України.
7. Тенденції зміни структури і обсягів заощадження домогосподарств.
8. Мотивовані і немотивовані заощадження домогосподарств.
9. Причини диференціації життєвого рівня населення України.
10. Державне регулювання фінансів домогосподарств.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте кількість домогосподарств України, їх розподіл за розміром та місцем проживання за останні 3 роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг і структуру грошових доходів домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте обсяг і структуру споживчих грошових витрат домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг і структуру неспоживчих грошових витрат домогосподарств України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте рівень фінансової грамотності населення України. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізувати склад споживчого кошику в Україні і країнах світу. Зробити належні висновки.
7. Проведіть аналіз стану фінансів домогосподарств Європейського Союзу (ЄС) за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проведіть порівняльний аналіз джерел формування доходів домогосподарств України і країн ЄС. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть порівняльний аналіз сукупних витрат домогосподарств України і країн ЄС. Зробіть належні висновки.
10. Сім'я складається з чотирьох осіб тато, мама, донька студентка столичного вишу (контрактна форма навчання), син учень 7 класу відвідує спортивну секцію. Тато приватний підприємець. Мама домогосподарка. Сім'я проживає у власному будинку, має невелике підсобне господарство. Статок сім'ї – вище середнього. У листопаді у доньки день народження. Складіть бюджет домогосподарства. Порівняйте дохідну і видаткову частину бюджету. Зробіть належні висновки.
11. Сім'я складається з шести осіб. Тато, мама, бабуся, дідусь, дві доньки 14 і 6 років. Сім'я проживає у трикімнатній квартирі. Школа і дитячий садок

- знаходяться поряд з будинком. Мама працює економістом, тато – водій таксі. Бабуся і дідусь на пенсії. Сім'я має дачну ділянку 6 соток за 30 км від міста. Рік тому тато взяв автомобіль вартістю 160 тис грн у кредит на 5 років під 22 % річних. Молодша донька займається танцями, старша музикою і відвідує репетитора з англійської мови. Дідусь і бабуся часто хворіють. Статок сім'ї – середній. Складіть бюджет домогосподарства. Порівняйте дохідну і видаткову частину бюджету. Зробіть належні висновки.
12. Сім'я складається з п'яти осіб тато, мама, сини 19 і 10 років, донька 9 місяців. Мама знаходиться у відпустці по догляду за дитиною. Тато працює начальником кредитного відділу комерційного банку. Старший син навчається на першому курсі університету (бюджетна форма навчання). Молодший син навчається у школі, відвідує спортивну секцію (айкідо). Доходи сім'ї середнього рівня. Сім'я проживає у трикімнатній квартирі. Складіть бюджет домогосподарства. Порівняйте дохідну і видаткову частину бюджету. Зробіть належні висновки.
13. Сім'я складається із трьох чоловік: мати, батько, син 16 років. У родині є дача, на якій вони відпочивають влітку. Однак, фрукти і овочі на ній не вирощують. Кожний день до місця роботи і навчання члени родини добираються громадським транспортом. При цьому батько робить дві пересадки – з тролейбуса на маршрутне таксі. Родина проживає в двокімнатній квартирі. Батько працює слюсарем на заводі, мати бухгалтер приватної фірми. У цьому місяці день народження у брата батька та у друга сина. Доходи сім'ї середнього рівня. Складіть бюджет домогосподарства. Порівняйте дохідну і видаткову частину бюджету. Зробіть належні висновки.
14. Сім'я складається із п'яти чоловік: тато, мама, бабуся, дідусь і донька. Живе родина у приватному будинку за 20 км від міста. Батько працює будівельником у місті. Мама працює продавцем у магазині, що знаходиться в населеному пункті де проживає родина. Тато кожний день їздить до міста на роботу транспортом загального користування. Донька навчається у школі, яка знаходиться неподалік від дому. У родині є земельна ділянка, на якій вони вирощують овочі та фрукти (в основному яблука та вишні). У цьому місяці у дідуса з бабусею річниця весілля. Доходи сім'ї середнього рівня. Складіть бюджет домогосподарства. Порівняйте дохідну і видаткову частину бюджету. Зробіть належні висновки.
15. Сім'я складається із чотирьох чоловік: тато, мама, донька, син. Родина проживає у селищі міського типу. Батько працює механіком у фермерському господарстві. Мама працює перукарем, у свій вільний час заробляє додаткові гроші, роблячи зачіски і манікюр знайомим у себе на дому. Донька навчається у сусідньому місті на другому курсі коледжу (бюджетна форма навчання). Син відвідує дитячий садок. Родина має підсобне господарство (кури, гуси, кролі) та земельну ділянку. Залишки продукції підсобного господарства мама продає у місті по вихідним дням.

Складіть бюджет домогосподарства. Порівняйте дохідну і видаткову частину бюджету. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Яку роль відіграють фінанси домогосподарств у фінансовій системі України?
2. Який існує взаємозв'язок фінансів домогосподарств з іншими сферами та ланками фінансової системи України?
3. Які фактори впливають на стан фінансових домогосподарств в сучасних умовах?
4. Що розуміють під фінансовою поведінкою домогосподарств?
5. Чи впливає коронакриза на стан фінансів домогосподарств?
6. Що означає термін «бюджет домогосподарства»?
7. В чому полягають особливості складання бюджету домогосподарств?
8. За якими показниками можна оцінити стан фінансів домогосподарств?
9. Що відноситься до негрошових доходів домогосподарств?
10. З чого складаються загальні доходи домогосподарств?
11. Як визначаються сукупні ресурси домогосподарств?
12. Що розуміють під споживчими витратами, грошовими витратами та сукупними витратами домогосподарств?
13. З яких складових формуються грошові доходи домогосподарств?
14. Які показники визначають розмір доходів домогосподарств?
15. У чому полягає сутність витрат домогосподарств?
16. Якими документами можуть бути підтверджені доходи і витрати домогосподарств?
17. Чим зумовлена необхідність управління грошовими потоками домогосподарств?
18. Які чинники впливають на ощадну активність домогосподарств у сучасних умовах?
19. Якими ви бачите перспективи розвитку фінансів домогосподарств України?
20. Яким чином склад споживчого кошику впливає на встановлення розміру прожиткового мінімуму доходів громадян?
21. Що розуміють під фінансовою свободою домогосподарств?
22. Яка основна мета інвестування в людський капітал?
23. Чи існує зв'язок між якістю життя та інвестиціями в людський капітал?
24. Які реформи спрямовані на розвиток фінансів домогосподарств України?
25. Який передовий зарубіжний досвід можна застосувати у сфері управління фінансами домогосподарств України?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про державну допомогу сім'ям з дітьми. Закон України від 21 листопада 1992 року № 2811-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12#Text>
2. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям. Закон України від 1 червня 2000 року № 1768-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>
3. Сімейний Кодекс України. Закон від 10 січня 2002 року. № 2947-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Куцяк В. О. Особисті фінанси в умовах розвитку ринкових відносин в Україні: монографія. Чернівці, «Рута», 2017. 155с.
2. Методика викладання фінансової грамотності : навч. посіб. / Т. О. Кізіма, В. В. Письменний, С. Л. Коваль та ін.; за ред. Т. О. Кізіми. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2017. 200 с.
3. Карлін М. І., Цимбалюк І. О. Фінанси домогосподарств провідних країн світу: Навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 172 с.
4. Воробйов Ю. М., Ворошило В. В. Фінанси домашніх господарств у фінансовій системі держави. Монографія. Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2013. 232 с.

Електронні ресурси

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
3. Пенсійний Фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/>
4. Фонд соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>
5. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. URL: <https://dpss.gov.ua/>

Змістовний модуль 4 Державні фінанси

Практичне заняття № 7

Тема: Сутність та призначення бюджету держави

Питання для обговорення

1. Бюджет держави як економічна, фінансова, правова категорія.
2. Характеристика бюджету як основного фінансового плану держави.
3. Роль і значення бюджету у стабілізації фінансової системи держави.

4. Взаємозв'язок державного бюджету з іншими фінансовими планами держави.
5. Функції бюджету їх стисла характеристика.
6. Державний бюджет як об'єкт управління.
7. Специфічні ознаки бюджетних відносин.
8. Бюджетний устрій.
9. Сутність і структура бюджетної системи України.
10. Принципи побудови бюджетної системи України.
11. Призначення загального і спеціального фондів державного бюджету.
12. Класифікація доходів державного бюджету України.
13. Класифікація видатків державного бюджету України.
14. Сутність та причини появи дефіциту (профіциту) бюджету.
15. Види дефіциту (профіциту) державного бюджету.
16. Джерела фінансування дефіциту державного бюджету України.
17. Наслідки дефіциту державного бюджету.
18. Бюджетне планування і регулювання.
19. Сутність та стадії бюджетного процесу.

Теми для індивідуальної роботи

1. Історичні аспекти розвитку державного бюджету.
2. Еволюція прийняття законодавчо-нормативних актів в сфері регулювання бюджетних відносин.
3. Методика розрахунку дефіциту державного бюджету.
4. Сутність і структура бюджетного механізму.
5. Система касового виконання державного бюджету.
6. Напрями удосконалення бюджетного планування і бюджетного регулювання в Україні.
7. Тактичні і стратегічні заходи спрямовані на скорочення дефіциту державного бюджету.
8. Бюджетні права органів законодавчої і виконавчої влади.
9. Зарубіжний досвід управління бюджетом.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте обсяг і структуру доходів державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг і структуру видатків державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте джерела формування загального фонду державного бюджету за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг міжбюджетних трансфертів, що передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте розмір дефіциту державного бюджету України і його обсяг у відсотках до ВВП за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Провести аналіз видатків державного бюджету на соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Зробити належні висновки.

7. Проаналізуйте розмір дефіциту бюджету країн світу та джерела його фінансування за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте зарубіжний досвід управління державним бюджетом. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Яким чином державний бюджет здійснює вплив на економіку і соціальну сферу?
2. Яку частку в структурі державного бюджету займають податкові надходження?
3. Що розуміють під бюджетним запитом?
4. Що таке бюджетний розпис і ким він затверджується?
5. В чому полягає різниця між бюджетною декларацією і бюджетною резолюцією?
6. Хто відноситься до розпорядників бюджетних коштів?
7. Що розуміють під касовим виконанням бюджету?
8. Які системи касового виконання бюджетів Ви знаєте?
9. Які зміни відбулися в структурі доходів і видатків державного бюджету в останні роки?
10. Що входить до складу доходів від операцій з капіталом?
11. Які види міжбюджетних трансфертів передаються з державного бюджету місцевим бюджетам?
12. Які Ви знаєте види бюджетного планування?
13. За допомогою яких методів здійснюється бюджетне планування і прогнозування?
14. З якого року Україна перейшла на середньострокове бюджетне планування?
15. З якого року і з якою метою в Україні почав застосовуватися програмно-цільовий метод?
16. На яких принципах базується бюджетна система України?
17. Які фактори впливають на побудову бюджетної системи?
18. Який існує взаємозв'язок між бюджетним устроєм і бюджетною системою?
19. В чому полягають специфічні особливості бюджетних відносин?
20. Які способи фінансування бюджетного дефіциту застосовуються в сучасних умовах?
21. Чи вірним буде таке висловлювання: «Дефіцит бюджету завжди є негативним явищем». Обґрунтуйте відповідь.
22. Чи вірним буде твердження: «Країни з розвинутою ринковою економікою мають бездефіцитний бюджет». Обґрунтуйте свою відповідь.
23. Які фактори внутрішнього і зовнішнього середовища викликають появу дефіциту державного бюджету України?
24. Які заходи Ви можете запропонувати для зменшення дефіциту державного бюджету України?
25. Які причини викликають прояву дефіциту бюджету в країнах ЄС?

26. Які заходи застосовують країни ЄС для зменшення дефіциту бюджету?
27. Чи завжди наявність дефіциту бюджету носить негативний характер?
28. Який вид бюджетного дефіциту напряму залежить від дій уряду: структурний чи циклічний?
29. У чому полягає різниця між активним і пасивним дефіцитом бюджету?
30. Які граничні межі бюджетного дефіциту?
31. Які міжнародні фінансові інститути і організації надають кошти на погашення дефіциту державного бюджету?
32. Як збільшити доходи державного бюджету України?
33. Як оптимізувати видаткову частину державного бюджету України?
34. Чи існує різниця між поняттями «видатки» і «витрати» державного бюджету?
35. Які стадії бюджетного процесу Ви знаєте?
36. Яким чином встановлюється факт перевиконання надходжень державного бюджету?
37. Які функції виконує Державна казначейська служба України в управлінні бюджетними коштами?
38. Які функції виконує Рахункова палата в управлінні бюджетними коштами?
39. Яким чином здійснюється контроль за дотриманням бюджетного законодавства?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база:

1. Бюджетна декларація на 2020-2022 роки. URL: <https://www.ukraine-learns.org/wp-content/uploads/2019/07>
2. Бюджетний кодекс України. Закон від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Податковий Кодекс України. Закон від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про бюджетну класифікацію. Наказ міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України від 17 березня 2020 року № 530-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text>
6. Про Державний бюджет України на 2021 рік. Закон України від 15 грудня 2020 року № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>.
7. Про затвердження перерахування міжбюджетних трансфертів. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2010 року № 1132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-%D0%BF#Text>.

8. Про затвердження Порядку використання коштів резервного фонду бюджету. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. № 415. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2002-%D0%BF#Text>
9. Про пропозиції до Бюджетної Декларації на 2020-2022 роки за статтями, пов'язаними із забезпеченням національної безпеки і оборони України Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 25 квітня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003525-19#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Алексеев І. В., Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю., Ливдар М. В. Бюджетна система: підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 400 с.
2. Консолідація державних фінансів України : кол. моногр. / І.О. Луніна, О. О. Булана, О. В. Степанова та ін.; за ред. І. О. Луніної. К., 2017. 344 с.
3. Лободіна З. М., Сидор І. П., Дем'янюк А. В. Бюджетна система у схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / за ред. канд. екон. наук, доц. З. М. Лободіної. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 280 с.
4. Ловінська Л. Г., Парасій-Вергуненко І. М., Коритник Л. П. Управління бюджетними витратами на послуги вищої освіти: методологія, організація, інформаційно-аналітичне забезпечення: монографія. ДННУ «Акад. фін. управління». Київ, 2019. 558 с.
5. Луніна І. О., Бондарук Т. Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.
6. Парубець О. М. Проблеми впровадження партисипативного бюджетування в Україні та напрямки їх вирішення. Публічне управління та сучасний менеджмент в інформаційному суспільстві : кол. моногр. / за заг. ред. О. В. Михайловської. Київ : Кондор, 2019. С. 179–185.
7. Парубець О. М., Сугоняко Д. О. Напрямки трансформації публічного управління в умовах проведення реформи фінансової децентралізації. Публічне управління соціально-економічними системами в умовах транзитивних змін : колектив. монографія / за заг. ред. Д. О. Сугоняко. Ніжин : ФОП Лук'яненко В. В., ТПК «Орхідея», 2017. С. 123–132.
8. Парубець О. М., Сугоняко Д. О. Науково-теоретичні підходи до забезпечення прозорості використання публічних фінансів в Україні. Детермінанти соціально-економічного розвитку України в умовах трансформаційних зрушень : колектив. монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука, Чернігів : ЧНТУ, 2018. С. 29–35.
9. Піхоцька О. М., Фурдичко Л. Є., Синютка Н. Г. Бюджетна система: навчальний посібник. Львів: ТНЕУ, 2019. 328 с.
10. Публічні фінанси : навч. посіб. / за ред. д. е. н., професора О. П. Кириленко. Тернопіль : Вектор, 2018. 294 с.

11. Слав'юк Н. Р. Зовнішні державні запозичення та економічний розвиток країни. Київ : НаУКМА, 2019. 172 с.
12. Стійкість державних фінансів України у довгостроковій перспективі : кол. моногр. / Луніна І.О., Білоусова О.С., Твердохлібова Д.В. та ін. ; за ред. д.е.н., І.О.Луніної ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2020. 368 с
13. Стоян В. І., Русін В. М. Казначейська система виконання бюджету: навч. посіб. Тернопіль: Астон, 2015. 372 с.
14. Сучасна бюджетна система: правила та процедури : навчальний посібник / за заг. ред. В. В. Зубенка; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». Київ, 2017. 184 с.
15. Таукешева Т. Д. Фінансове планування діяльності бюджетних установ : навч. посіб.; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 405 с.
16. Теорія публічних фінансів: навч. посіб. / А. С. Абрамова, М. Г. Марич, М. В. Дубина, Л. В. Попова, А. В. Жаворонок, Д. Г. Савчук, А. О. Вікнянська. – Кам'янець-Подільський, Аксіома. 2018. 322 с.
17. Ткачук І. Г. Державні фінанси : підручник. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаніка, 2015. 510 с.
18. Управління державними доходами і видатками: навч. посіб. / Б. С. Малиняк, В. С. Толуб'як, В. П. Горин, В. В. Письменний; за ред. Б. С. Малиняка. Тернопіль: Астон, 2015. 154 с.
19. Юшко С. В. Бюджетна система : підручник. Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 382 с.
20. Юшко С. В. Доходи бюджету: оцінка стану та перспектив формування : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 190 с.

Електронні ресурси

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
2. Державна податкова служба України/ URL: <https://tax.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
5. Рахункова палата. URL: <https://rp.gov.ua/home/>
6. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

Практичне заняття № 8

Тема: Державний кредит та державний борг

Питання для обговорення

1. Державний кредит: економічна сутність, функції, форми.
2. Економічна сутність і причини виникнення державного боргу.
3. Класифікація державного боргу за різними ознаками.

4. Показники оцінки державного боргу.
5. Управління внутрішнім державним боргом.
6. Особливості управління зовнішнім державним боргом.
7. Погашення та обслуговування державного боргу.
8. Порядок планування залучення і обслуговування державного боргу України.

Теми для індивідуальної роботи

1. Порівняльна характеристика національного і зарубіжного досвіду використання державного кредиту.
2. Етапи формування державного боргу України.
3. Вплив державного боргу на фінансове становище держави.
4. Причини формування зовнішнього і внутрішнього державного боргу в сучасних умовах.
5. Методи управління внутрішнім і зовнішнім державним боргом.
6. Зарубіжний досвід управління державним боргом.
7. Державні позики та їх роль в економічному і фінансовому розвитку України.
8. Порядок здійснення випуску облігацій внутрішньої і зовнішньої позики.
9. Нормативно-законодавче регулювання державного кредиту і державного боргу в Україні.
10. Вивчення міжнародного досвіду врегулювання боргових проблем.
11. Вітчизняний досвід цільового використання державного кредиту.
12. Органи управління державним боргом.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте структуру і обсяги внутрішнього державного боргу України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте структуру і обсяги зовнішнього державного боргу України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте структуру і обсяги гарантованого державою боргу за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте витрати державного бюджету на погашення та обслуговування державного боргу за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте обсяг державного боргу у відсотках до валового внутрішнього продукту в Україні та країнах ЄС за останні п'ять років. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте обсяг зовнішнього державного боргу на душу населення в Україні та країнах ЄС за останні п'ять років. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте структуру державного боргу, номінованого в іноземних валютах за останні три роки. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Який існує зв'язок між державним кредитом і дефіцитом державного бюджету?
2. Які відмінні риси має державний кредит в порівнянні з іншими видами кредиту?
3. В чому полягає відмінність і взаємозв'язок державного кредиту і державного боргу?
4. Яким чином державний борг впливає на фінансову безпеку держави?
5. За якими ознаками класифікується державний борг?
6. Які причини виникнення державного боргу?
7. Яким чином можна зменшити розмір державного боргу?
8. Чи впливає державний борг на рівень життя населення?
9. В чому полягає різниця між державним боргом і гарантованим державою боргом?
10. Який розмір зовнішнього боргу приходить на душу населення України?
11. Які країни світу мають найвищий розмір державного боргу?
12. Які країни ЄС мають проблеми з управлінням державним боргом?
13. Які існують методи управління державним боргом?
14. Які органи здійснюють управління державним боргом в Україні?
15. Які показники оцінки державного боргу Ви знаєте?
16. Які показники характеризують міжнародну ліквідність і платоспроможність держави?
17. Кому надаються позики з єдиного казначейського рахунку?
18. Які можливі напрями розв'язання боргової кризи в Україні?
19. Який орган визначає умови здійснення державних запозичень?
20. Чи впливає коронакриза на стан державного боргу країни?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Бюджетний кодекс України. Закон від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Про випуски облігацій зовнішніх державних позик. Постанова Кабінету міністрів України від 14 березня 2018 р. № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/186-2018-%D0%BF#Text>
3. Про випуск облігацій внутрішньої державної позики для відшкодування сум податку на додану вартість. Постанова Кабінету міністрів України від 21 травня 2014 р. № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139-2014-%D0%BF#Text>
4. Про утворення Агентства з управління державним боргом України. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2020 р. № 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2020-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2019-2022 роки. Постанова Кабінету міністрів України від 5

червня 2019 р. № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2019-%D0%BF#Text>

6. Про особливості здійснення правочинів з державним, гарантованим державою боргом та місцевим боргом: Закон України від 19.05.2015 № 436-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-19>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Бражник Л. В. Фінансове управління державним боргом. Навчальний посібник. Полтава : РВВ ПДАА, 2018. 217 с.
2. Федоров В. А. Боргова функція сучасної держави : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 176 с.

Електронні ресурси

1. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
4. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

Практичне заняття № 9

Тема: Фінансові аспекти діяльності державних цільових фондів

Питання для обговорення

1. Сутність та мета створення державних цільових фондів.
2. Класифікація державних цільових фондів.
3. Джерела формування доходів державних цільових фондів.
4. Напрямки використання коштів державних цільових фондів.
5. Види цільових фондів, які створюються в зарубіжних країнах.

Теми для індивідуальної роботи:

1. Історичні аспекти формування державних цільових фондів в Україні.
2. Законодавчо-нормативна база регулювання державних цільових фондів в Україні.
3. Роль і значення державних цільових фондів у регулюванні соціально-економічних процесів.
4. Характеристика державних цільових фондів як ланки фінансової системи України.
5. Види та характеристика діяльності бюджетних цільових фондів.
6. Види і характеристика діяльності позабюджетних цільових фондів.
7. Джерела формування та напрями використання економічних державних цільових фондів.

8. Джерела формування та напрями використання соціальних державних цільових фондів.
9. Види та специфіка діяльності науково-дослідних державних цільових фондів.
10. Структура пенсійної системи України.
11. Напрямки реформування пенсійної системи України.
12. Джерела погашення дефіциту Пенсійного фонду України.
13. Порядок використання коштів державних цільових фондів.
14. Особливості сучасної практики створення і функціонування державних цільових фондів в Україні та країнах ЄС.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямів використання коштів Пенсійного фонду України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проведіть аналіз міжнародного досвіду організації національних пенсійних систем. Зробіть належні висновки.
3. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Зробіть належні висновки.
4. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Резервного фонду державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Фонду соціального страхування України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Проведіть аналіз використання коштів державного фонду розвитку водного господарства за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проведіть аналіз джерел формування доходів та напрямки використання коштів Фонду соціального захисту інвалідів.
8. Проведіть аналіз джерел формування та напрямів використання коштів Державного дорожнього фонду за останні три роки. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть аналіз показників діяльності Фонду Державного майна України за останні три роки. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Чим пояснюється необхідність функціонування державних цільових фондів?
2. Які соціальні фонди створені в Україні?
3. Які економічні фонди функціонують в Україні?
4. Які науково-дослідні фонди створені в Україні і яка мета їх діяльності?
5. Чи можна створювати позабюджетні фонди органам державної влади?
6. На які цілі використовуються кошти Державного фонду регіонального розвитку?

7. На які цілі витрачаються кошти Державного фонду поводження з радіоактивними відходами?
8. Які джерела формування коштів Державного фонду розвитку водного господарства?
9. Який існує порядок витрачання коштів Державного фонду розвитку водного господарства?
10. Які причини зумовлюють появу дефіциту Пенсійного фонду України?
11. Які існують джерела фінансування дефіциту Пенсійного фонду України?
12. Яка мета та основні напрямки проведення пенсійної реформи в Україні?
13. Який граничний розмір резервного фонду державного і місцевих бюджетів?
14. Хто затверджує загальну суму резервного фонду державного і місцевих бюджетів?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про внесення змін до Закону України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України» щодо удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі. Закон України від 17 листопада 2016 року № 1762-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1762-19#Text>
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Закон України від 9 липня 2003 року № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
3. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України. Постанова Кабінету міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Порядку спрямування коштів державного дорожнього фонду. Постанова кабінету міністрів України від 20 грудня 2017 р. № 1085. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085-2017-%D0%BF#Text>
5. Про недержавне пенсійне забезпечення. Закон України від 9 липня 2003 року № 1057-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>
6. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>
7. Про Фонд державного майна України. Закон України від 9 грудня 2011 року № 4107-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4107-17#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Гордей О. Д., Биховченко В. П., Ковальчук А. М. Державні цільові фонди : навчальн. Посіб. 2-ге вид., онов. та доп. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 350 с.
2. Чугунов І. Я., Насібова О. В. Фінанси пенсійного забезпечення : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 248 с.

Електронні ресурси

1. Фонд соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>
2. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/>
3. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/konkursni-vidbori-investprogram-ta-proektiv-regionalnogo-rozvitku-na-2021-rik-vidbuvatimutsya-na-noviy-onlayn-platformi-dfrr/>
4. Державне агентство водних ресурсів України. URL: <https://www.davr.gov.ua/news/derzhavnij-fond-vodnogo-gospodarstva-abo-princip-u-dii-zabrudnyuvach-platit>
5. Український державний фонд підтримки фермерських господарств. URL: <https://udf.gov.ua/index.php>
6. Фонд соціального захисту інвалідів. URL: <https://www.ispf.gov.ua/>
7. Фонду розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/uk/principi-roboti>
8. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/>
9. Фонд Державного майна України. URL: <http://www.spfu.gov.ua/>
10. Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву. URL: <https://www.molod-kredit.gov.ua/>
11. Державний фонд дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння. URL: <https://vue.gov.ua/>
12. Фонд соціального захисту інвалідів. URL: <https://www.ispf.gov.ua/>

Змістовний модуль 5 Місцеві фінанси та податкова система України

Практичне заняття № 10

Тема: Сутність, складові та засади організації місцевих фінансів

Питання для обговорення

1. Об'єктивні передумови виникнення місцевих фінансів.
2. Еволюція розвитку науки про місцеві фінанси.
3. Сутність місцевих фінансів.
4. Функції місцевих фінансів, їх характеристика.
5. Об'єкти і суб'єкти місцевих фінансів.
6. Характеристика системи місцевих фінансів України.
7. Класифікація доходів місцевих бюджетів.
8. Класифікація видатків місцевих бюджетів.
9. Бюджетний процес на місцевому рівні.

Теми для індивідуальної роботи

1. Історичні аспекти розвитку науки про місцеві фінанси.

2. Історія становлення і розвитку системи місцевого самоврядування в Україні.
3. Взаємозв'язок державних і місцевих фінансів.
4. Дискусійні питання сутності і функцій місцевих фінансів.
5. Місцеві фінанси та їх роль у розвитку економічної і соціальної інфраструктури.
6. Місцеві фінанси як фіскальний інструмент перерозподілу валового внутрішнього продукту
7. Особливості фінансових відносин в сфері місцевих фінансів.
8. Особливості функціонування фінансового механізму на рівні місцевого самоврядування.
9. Надходження і витрати бюджету розвитку місцевих бюджетів.
10. Порядок формування і види цільових фондів органів місцевого самоврядування.
11. Сучасний стан і перспективи розвитку системи місцевих фінансів в Україні.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте зміни і кількості місцевих бюджетів України, що відбулися з початку проведення реформи фінансової децентралізації. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад України. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте динаміку та структуру доходів місцевих бюджетів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг і частку місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів України. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте обсяг і частку місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів країн ЄС. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте динаміку та структуру видатків місцевих бюджетів України за останні три роки.
7. Проаналізуйте склад і обсяг доходів бюджету Чернігівської області. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте склад і обсяг видатків бюджету Чернігівської області. Зробіть належні висновки.
9. Проаналізуйте склад і обсяг доходів бюджету м. Чернігова. Зробіть належні висновки.
10. Проаналізуйте склад і обсяг видатків бюджету м. Чернігова. Зробіть належні висновки.
11. Проаналізуйте обсяги надходжень до зведеного бюджету областями України за останні три роки. Зробіть належні висновки.

12. В табличній або схематичній формі наведіть стадії, заходи, виконавців, терміни бюджетного процесу на місцевому рівні.
13. Складіть схему стосовно джерел формування і напрямів використання місцевих фінансових ресурсів населеного пункту в якому Ви проживаєте. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Коли виникла наука про місцеві фінанси?
2. Які основні передумови розвитку місцевих фінансів Ви знаєте?
3. Які функції виконують місцеві фінанси?
4. Що входить до системи місцевих фінансів?
5. В якому законодавчому акті відображено порядок формування і використання коштів місцевих бюджетів?
6. В чому полягають специфічні особливості місцевих фінансів як складової фінансової системи держави
7. Яка хронологія прийняття законодавчо-нормативних актів, що регламентують функціонування місцевих фінансів в Україні?
8. В якому році Україна приєдналася до Європейської Хартії місцевого самоврядування?
9. Як вплинуло на розвиток місцевих фінансів в Україні приєднання до Європейської Хартії місцевого самоврядування?
10. Які складові включає система місцевих фінансів?
11. Яка частка ВВП перерозподіляється через місцеві бюджети в Україні та країнах ЄС?
12. Які проблеми у формуванні доходів місцевих бюджетів існують в сучасних умовах?
13. Які загальнодержавні податки і збори закріплені за місцевими бюджетами?
14. Що входить до складу власних доходів місцевих бюджетів?
15. Яку частку займають місцеві податки і збори у власних доходах місцевих бюджетів?
16. Що входить до складу доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад?
17. З чого складаються доходи загального фонду районних бюджетів?
18. Як формуються доходи загального фонду обласних бюджетів?
19. Яким чином коронакриза вплинула на стан місцевих бюджетів України?
20. Чи можуть місцеві бюджети прийматися з дефіцитом (профіцитом)?
21. Яку роль відіграють податкові та неподаткові надходження, а також доходи від операцій з капіталом та трансферти у формуванні доходів місцевих бюджетів?
22. Чи можуть органи місцевого самоврядування розміщувати тимчасово вільні кошти місцевих бюджетів на депозитних рахунках в банківських установах?
23. В яких випадках місцевим бюджетам надаються позики?
24. З якою метою здійснюються місцеві запозичення?

25. На які цілі і напрямки спрямовується значна частина видатків місцевих бюджетів?
26. Які існують критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами?
27. Які видатки здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад?
28. Які видатки здійснюються з обласних бюджетів?
29. Які види видатків можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів?
30. Який існує порядок складання прогнозів місцевих бюджетів та проектів місцевих бюджетів?
31. Які органи та в які терміни здійснюють складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету?
32. Які матеріали додаються до проекту рішення про місцевий бюджет?
33. Які органи і в який термін затверджують місцеві бюджети?
34. Яким чином здійснюється виконання місцевих бюджетів?
35. Який орган і в який термін подає звітність про виконання місцевих бюджетів?
36. З якого року в Україні проводиться реформа фінансової децентралізації і яка головна мета її проведення?
37. В чому полягає сутність партисипативного бюджетування?
38. Які види міжбюджетних трансфертів передаються з державного бюджету до місцевих бюджетів?
39. Який існує порядок визначення і перерахування реверсної дотації?
40. Які види міжбюджетних трансфертів передаються між місцевими бюджетами?
41. Яку роль відіграють місцеві фінанси у зміцненні економічної самостійності адміністративно-територіальних одиниць?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Європейська хартія місцевого самоврядування м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015. № 157-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
3. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон від 15.07.1997 № 452/97-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/452/97-вр>
4. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету міністрів України від 01.04.2014 № 333-2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>
5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

6. Про внесення змін до Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 53. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53-2019-%D0%BF>
7. Про затвердження Порядку розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів шляхом придбання державних цінних паперів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2018 р. № 544. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544-2018-%D0%BF>.
8. Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2010 р. № 1132. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1132-2010-%D0%BF>
9. Про затвердження Порядку покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2010 р. № 1204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1204-2010-%D0%BF>
10. Про затвердження складових Програмної класифікації видатків та кредитування місцевого бюджету : Наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2017 № 793. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0793201-17>
11. Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет : Наказ Міністерства фінансів України від 03.08.2018 № 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-18#n15>
12. Про затвердження формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1088. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1088-2017-%D0%BF>
13. Про затвердження формули розподілу обсягу медичної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 618. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/618-2015-%D0%BF>
14. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
15. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
16. Бюджетний кодекс України. Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
17. Податковий кодекс України. Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Кириленко О. П., Малиняк Б. С., Письменний В. В., Русін В. М. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навч. посіб. К. : Підприємство "ВІ ЕН ЕЙ", 2015. 396 с.

2. Механізми реалізації регіональної політики: оцінка ефективності та напрями удосконалення / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 205 с.
3. Місцеві фінанси : навчальний посібник / Л. Т. Гораль, Н. Я. Спасів, В. Ф. Мартинюк, Л. Р. Маринчак. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2015. 350 с.
4. Місцеві фінанси : підручник / О. Б. Жихор та ін. ; за ред. О. Б. Жихор, О. П. Кириленко ; Ун-т банк. справи Нац. банку України (м. Київ). Київ : УБС НБУ, 2015. 579 с.
5. Місцеві фінанси: підручник / за ред. О. П. Кириленко. 2-е вид., доп. і перероб. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2015. 448 с.
6. Муніципальні фінанси : навч. посіб. / О. П. Кириленко та ін. ; за ред. О. П. Кириленко. Тернопіль : Астон, 2015. 360 с.
7. Парубець О. М., Ільчук В. П., Сугоняко Д. О. Місцеві фінанси : навч. посіб. Чернігів : 2020. 344 с.
8. Письменний В. В. Теоретико-методологічні аспекти формування доходів місцевих бюджетів: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 468 с.
9. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг : навч. посіб. / Г. А. Борщ та ін. Київ, 2017. 107 с.
10. Руденко О. М., Козюра І. В., Ткаленко Н. В., Маргасова В. Г. Історія та теорія місцевого самоврядування: навч. посіб. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 226 с.
11. Сімків Л. Є. Регіональна економічна політика: чинники формування, пріоритети та механізми реалізації: монографія. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 380 с
12. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навчальний посібник для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 487 с.
13. Управління фінансовими ресурсами територіальних громад: теорія і практика: монографія / За ред. О. П. Кириленко, Б. С. Малиняка. Економічна думка. 2019. 280 с.

Електронні ресурси

1. Асоціація міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/>
2. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
3. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
6. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/about/>
7. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
8. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

Практичне заняття № 11

Тема: Становлення і розвиток податкової системи України

Питання для обговорення

1. Передумови виникнення і розвитку податків.
2. Сутність і функції податків.
3. Класифікація податків за різними ознаками.
4. Загальнодержавні податки і збори.
5. Місцеві податки та збори.
6. Види прямих податків.
7. Сутність і значення непрямих податків.
8. Види непрямих податків.
9. Економічна сутність і роль податків у формуванні державного і місцевих бюджетів.
10. Елементи системи оподаткування їх сутність.
11. Етапи становлення і розвитку податкової системи України.
12. Сутність та структура податкової системи України.
13. Напрями реформування податкової системи України.
14. Сутність та основні напрямки податкової політики України.
15. Податковий механізм та характеристика його складових елементів.
16. Завдання і функції податкових органів України.

Теми для індивідуальної роботи

1. Наукові основи теорії податків і їх сутність.
2. Історія становлення та розвитку податків в Україні.
3. Оподаткування фізичних осіб: національний і закордонний досвід.
4. Оподаткування юридичних осіб: національний і закордонний досвід.
5. Етапи реформування податкової системи України.
6. Відмінні риси податкової системи України від податкових систем країн з розвинутою ринковою економікою.
7. Класифікація податкової політики за різними ознаками.
8. Методика оцінки ефективності податкової політики України.
9. Сутність і характеристика складових податкового механізму.
10. Податок на додану вартість: сутність та значення, платники, методика сплати в бюджет.
11. Пільги з податку на додану вартість.
12. Акцизний податок, його економічна сутність, платники і порядок визначення суми.
13. Мито як джерело доходів бюджету.
14. Податок на прибуток підприємства: економічний зміст, платники і ставки податку, об'єкт оподаткування.
15. Система пільг з податку на прибуток підприємств.
16. Етапи розвитку податку на доходи фізичних осіб в Україні.
17. Проблеми в оподаткуванні доходів фізичних осіб на напрямки їх вирішення.

18. Місцеві податки і збори, які стягувалися до прийняття Податкового Кодексу України.
19. Проблеми стягнення місцевих податків і зборів в сучасних умовах.
20. Платники місцевих податків та зборів.
21. Порівняльна характеристика системи місцевого оподаткування України і країн ЄС.
22. Дослідження зарубіжного досвіду місцевого оподаткування та можливостей його застосування у вітчизняній практиці.
23. Напрями вдосконалення системи адміністрування місцевих податків і зборів в Україні.
24. Способи ухилення від сплати податків в Україні.
25. Податкові ризики, пов'язані із ухиленням від сплати податків.
26. Фінансова і юридична відповідальність за ухилення від сплати податків.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують юридичні особи в Україні. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують юридичні особи в країнах ЄС. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують фізичні особи в Україні. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте ставки і види податків та зборів, що сплачують фізичні особи в країнах ЄС. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте структуру і обсяг податкових надходжень державного бюджету України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте структуру і обсяг податкових надходжень місцевих бюджетів України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте надходження загальнодержавних та місцевих податків і зборів до дохідної частини бюджетів країн ЄС. Зробіть належні висновки.
8. Проаналізуйте наслідки впливу коронакризи на стан податкової системи України. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Коли податки почали сприйматися як основне джерело доходів бюджету?
2. В чому полягає сутність податків?
3. Що лежить в основі поділу податків на прямі і непрямі?
4. Чим викликана необхідність використання непрямих податків?
5. Які характерні особливості податку, порівняно з іншими обов'язковими платежами до бюджету?
6. Які групи податків розрізняють залежно від об'єкту оподаткування?
7. Які принципи оподаткування Адама Сміта лягають в основу побудови податкових систем країн світу?
8. На яких принципах базується податкове законодавство в Україні?
9. Коли була створена податкова система України?

10. Які моделі податкових систем було закладено в основу побудови податкової системи України?
11. Які податки входять до складу податку на майно?
12. Що таке податкова політика і які завдання уряд повинен вирішувати методами бюджетно-податкової політики?
13. Яким критеріям повинна відповідати податкова політика?
14. Коли доцільно застосовувати стримуючу бюджетно-податкову політику, а коли – стимулюючу?
15. Як визначається рівень податкового навантаження?
16. Чи існує різниця між поняттями податкова система та система оподаткування?
17. Які фактори впливають на структуру податкової системи?
18. Які основні етапи розвитку податкової системи України Ви знаєте?
19. Що входить до структури податкової системи?
20. Які податкові пільги застосовують в Україні?
21. Яким чином розраховується рівень податкового навантаження на одного суб'єкта господарювання?
22. Яким чином розраховується рівень податкового потенціалу країни?
23. Чи здійснює коронакриза негативний вплив на стан податкової системи України?
24. Чи вірним буде висловлювання: «Відсутність податків в державі паралізує її фінансову систему»? Обґрунтуйте свою відповідь.
25. Чи вірним буде висловлювання: «Податковий механізм це складова бюджетного механізму». Обґрунтуйте свою відповідь.
26. Чи вірним буде таке висловлювання: «Податкова політика реалізується через податковий механізм». Обґрунтуйте відповідь.
27. У чому полягає сутність податкової реформи, яка проводиться в Україні?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві. Закон України від 16 січня 2020 року № 466-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>
2. Митний кодекс України. Закон від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
3. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції. Постанова Верховної Ради України від 17 вересня 2020 року № 906-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/906-IX#Text>
4. Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 569. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2014-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2014 № 1130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-14#Text>
6. Про Митний тариф України. Закон України від 4 червня 2020 року № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо підвищення доступності лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, які закупаються за кошти державного бюджету, та створення умов для закупівель у сфері охорони здоров'я за кошти державного бюджету. Закон України від 17.03.2020 № 532-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-20#Text>
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України від 17.03.2020 № 533-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20#Text>
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 4 жовтня 2019 року № 190-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-20#Text>
10. Про затвердження Порядку переходу платників податку на прибуток підприємств до подання спрощеної податкової декларації з такого податку та форми спрощеної податкової декларації з податку на прибуток підприємств, який оподатковується за ставкою 0 відсотків відповідно до пункту 44 підрозділу 4 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 592. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592-2017-%D0%BF#Text>
11. Про затвердження Змін до форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств. Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2019 № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1217-19#Text>
12. Про затвердження Порядку обліку сум податків та зборів, не сплачених суб'єктом господарювання до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 р. № 1233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2010-%D0%BF#Text>
13. Про затвердження переліку товарів (у тому числі лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання), необхідних для виконання заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, операції з ввезення яких на митну територію України та/або операції з постачання яких на митній території України звільняються від оподаткування податком на додану вартість. Постанова Кабінету

- Міністрів України від від 20 березня 2020 р. № 224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2020-%D0%BF#Text>
14. Податковий кодекс України. Закон від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
15. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів : Закону України від 23.11.2018 № 2628-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-19>.

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Андрущенко В. Л., Тучак Т. В. Податкова система. Навчальний посібник. К. : ЦУЛ, 2020. 416 с.
2. Андрущенко В.Л., Тучак Т.В. Податкова держава : монографія. К. : Алерта, 2016. 304 с.
3. Андрущенко В. Л. Варналій З. С., Прокопенко І. А., Тучак Т. В. Податкові системи зарубіжних держав: Навчальний посібник. К. : Кондор-видавництво, 2012. 222 с.
4. Податкова система : навч. посібник / С. В. Косторной та ін.; за ред. С. В. Косторного. ТДАТУ. Мелітополь, 2018. 196 с.
5. Податкова система : Навчальний посібник. / за заг. ред. Андрущенко В. Л. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 416 с.
6. Податкова система: Навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
7. Податок на доходи фізичних осіб та єдиний соціальний внесок: новації реформ та їх наслідки: монографія. К.: Алерта, 2018. 442 с
8. Протидія агресивному податковому плануванню: світовий досвід та виклики для України : монографія / С. С. Брехов, В. І. Коротун, О. Є. Сушкова, Н. В. Новицька та ін.; за заг. ред. С. С. Брехова та В. І. Коротуна. К. : Алерта, 2017. 344 с.

Електронні ресурси:

1. Вісник офіційно про податки. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/event>
2. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/>
5. Електронний кабінет. Державна податкова служба України. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/>
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
7. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

Змістовний модуль 6 Страховий та фінансовий ринок України

Практичне заняття № 12

Тема: Становлення і розвиток страхового ринку України

Питання для обговорення

1. Економічна сутність та необхідність страхування.
2. Принципи страхування.
3. Функції страхування та їх стисла характеристика.
4. Роль страхового ринку в стабілізації фінансової системи України.
5. Особливості фінансових відносин у страховій сфері.
6. Класифікація страхування за різними ознаками.
7. Класифікація доходів страховика.
8. Економічний зміст та структура витрат страховика.
9. Сутність і методи перестраховання.
10. Механізм застосування співстрахування.
11. Сутність та складові страхового ринку України.
12. Страхові посередники, що діють на страховому ринку.
13. Нагляд за страховою діяльністю в Україні.
14. Етапи формування страхового ринку України.
15. Основні тенденції розвитку страхового ринку України.

Теми для індивідуальної роботи

1. Етапи розвитку страхового ринку України.
2. Дослідження впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища на розвиток страхового ринку України.
3. Перспективи розвитку страхового ринку України.
4. Стан і перспективи розвитку інфраструктури страхового ринку України.
5. Стан та перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні.
6. Стан та перспективи розвитку ринку майнового страхування в Україні.
7. Становлення та перспективи розвитку ринку перестраховання в Україні.
8. Характеристика європейської і американської класифікації страхових ризиків.
9. Види прибутку страховика методика їх розрахунку.
10. Специфічні особливості оподаткування страхової діяльності в Україні.
11. Оцінка ефективності діяльності страхових компаній України.
12. Органи державного регулювання страхової діяльності в Україні.
13. Напрямки підвищення фінансової надійності страхових компаній України.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проведіть аналіз показників діяльності страхових компаній України за останні три роки. Зробіть належні висновки.
2. Проведіть аналіз показників діяльності страхового ринку України за останні три роки. Зробіть належні висновки.

3. Проведіть аналіз розміру і структури страхових виплат за останні три роки. Зробіть належні висновки.
4. Проведіть аналіз показників страхування життя в Україні за останні три роки. Зробіть належні висновки.
5. Проведіть аналіз проблем і перспектив розвитку медичного страхування в Україні. Зробіть належні висновки.
6. Проведіть аналіз показників страхування ризиків в Україні за останні три роки. Зробіть належні висновки.
7. Проведіть аналіз обсягів і структури перестраховування в Україні за останні три роки. Зробіть належні висновки.
8. Проведіть аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання страхових ринків. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку кіберстрахування у вітчизняній і зарубіжній практиці. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. В чому полягає сутність і призначення страхування?
2. Які фактори впливають на розвиток страхування в сучасних умовах?
3. Які на Ваш погляд перспективні напрямки розвитку страхування в Україні?
4. Які основні поняття, що використовуються в страхуванні, визначенні в Законі України «Про страхування»?
5. Які специфічні ознаки притаманні страховим відносинам?
6. В чому полягає необхідність використання перестраховування?
7. Яку роль відіграють іноземні страховики на страховому ринку України?
8. Яким чином коронакриза вплинула на стан страхового ринку України?
9. У чому полягає зміст державного нагляду за страховою діяльністю в Україні?
10. Як розраховуються фінансові результати страхових компаній?
11. Які об'єднання страховиків Ви знаєте?
12. Як збільшити прибуток страхової компанії?
13. В чому полягає різниця між перестраховуванням і співстрахуванням?
14. Яка система класифікації страхових ризиків використовується в Україні?
15. Які ризики виникають при особистому страхуванні?
16. Які види ризиків найбільш частіше страхуються в Україні?
17. Як підвищити довіру населення до страхових послуг?
18. Які види страхування можна здійснити онлайн?
19. Чи вірним буде висловлювання: «Страхування це джерело внутрішніх інвестицій в економіку країни». Зробіть належний висновок.
20. Чи вірним буде висловлювання: «Страхування ризиків це передумова інноваційно-інвестиційного розвитку економіки держави». Зробіть належний висновок.

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 04.02.2014 № 295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0344-14#Text>
2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 913. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-%D0%BF#Text>
3. Про затвердження Положення про розкриття фінансовими установами інформації в загальнодоступній інформаційній базі даних про фінансові установи та на веб-сайтах (веб-сторінках) фінансових установ та про внесення змін до Положення про Державний реєстр фінансових установ. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 19.04.2016 № 825. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0722-16#Text>
4. Про затвердження Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2017 р. № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/676-2017-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження Порядку і правил обов'язкового страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування. Постанова Кабінету міністрів України від 6 квітня 2011 р. № 358. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/358-2011-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 листопада 2013 р. № 981. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981-2013-%D0%BF#Text>
7. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Закон України від 1 липня 2004 року № 1961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>
8. Про страхування. Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Безкровний О. В., Аранчій В. І., Лихопій В. І. Соціальне страхування : навчальний посібник. Полтавська державна аграрна академія. Полтава, 2016. 219 с.
2. Віленчук О. М. Аграрне страхування в Україні: парадигма становлення та стратегія розвитку : монографія. Житомир О. О. Євенок. 2019. 380 с.
3. Говорушко Т. А. Страхіві послуги. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2017. 376с.
4. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
5. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. 171 с.
6. Конкурентоспроможність страхового ринку України в умовах активізації глобалізаційних процесів: колективна монографія / за матеріалами праць наукової групи і науковою редакцією Л. В. Шірінян. К. :Видавництво Ліра-К, 2020. 404 с.
7. Панченко О. І., Парубець О. М., Базилінська О. Я. Теоретико-прикладні засади страхування фінансових ризиків в умовах нестаціонарної економіки. Стратегічні засади розвитку національного господарства в умовах нестаціонарної економіки : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. В. П. Ільчука. Чернігів : ЧНТУ, 2019. С. 29–40.
8. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. К : Каравела, 2019. 512 с.
9. Попова Л. В., Марич М. Г., Федішин М. П. Міжнародне страхування: навч. посібник. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2019. 184 с.
10. Русул Л. В. Ризик-менеджмент у страхуванні: навч. посіб. Чернівці, ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2018. 83 с.
11. Русул Л. В., Федішин М. П., Лаврук Н. А. Страхування: від теорії до практики: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2018. 288 с.
12. Соціальне страхування: підручник / за ред. О.П. Кириленко та В.С. Толуб'яка. Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2016. 516 с.
13. Соціальне страхування: підручник / за ред. О.П. Кириленко та В.С. Толуб'яка. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2016. 516 с.
14. Страхівий менеджмент : навчальний посібник / Н.О. Бондар та ін.; Міністерство освіти і науки України, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». Харків: ХАІ, 2016. 155 с.
15. Страхіві послуги: навч. посібник / Дема Д. І., Віленчук О. М., Дем'янюк І. В.; за заг. ред. Д. І. Деми. 3-ге вид., стереотипне. К.: Алерта 2017. 526 с.

16. Фісун І. В., Ярова Г. М. Страхування: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2020. 240с.

Електронні ресурси:

1. EWA страхової маркетплейс. URL: <https://www.ewa.ua/>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Ліга страхових організацій України. URL: <http://uainsur.com/>
4. Моторне (транспортне) страхове бюро України. URL: <http://www.mtsbu.ua/ua/>
5. Національна асоціація страховиків України. URL: <https://www.nasu.com.ua/en/goals-and-objectives/>
6. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/>

Практичне заняття № 13

Тема: Роль і значення фінансового ринку у фінансовій системі держави

Питання для обговорення

1. Сутність і призначення фінансового ринку.
2. Визначення фінансового ринку за економічною сутністю.
3. Визначення фінансового ринку з організаційного погляду.
4. Мета функціонування фінансового ринку.
5. Функції фінансового ринку та їх характеристика.
6. Класифікація фінансового ринку за різними ознаками.
7. Структура фінансового ринку.
8. Складові ринку грошей.
9. Складові ринку капіталів.
10. Характеристика інструментів фінансового ринку.
11. Сутність і види фінансових послуг.
12. Функції і завдання державних органів, що здійснюють регулювання фінансового ринку України.

Теми для індивідуальної роботи

1. Історія розвитку фінансового ринку України.
2. Правове регулювання діяльності фінансового ринку в Україні.
3. Суб'єктно-об'єктна характеристика фінансового ринку України.
4. Фінансові інструменти фінансового ринку, їх економічна й правова природа.
5. Місце і роль фінансового ринку у фінансовій системі України.
6. Специфічні особливості взаємовідносин продавців та покупців на фінансовому ринку.
7. Міжнародні стандарти розвитку фінансового ринку.
8. Дослідження впливу коронакризи на стан фінансового ринку України.
9. Види цінних паперів, що обертаються на фондовому ринку України.

10. Характеристика форм і видів кредитів, що надаються фізичним і юридичним особам в Україні.
11. Особливості функціонування первинного і вторинного ринку цінних паперів.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте сучасний стан розвитку фінансового ринку України. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте сучасний стан розвитку фондового ринку України. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте сучасний стан розвитку кредитного ринку України. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте стан розвитку лізингового кредитування в Україні. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте сучасний стан розвитку валютного ринку України. Зробіть належні висновки.
6. Проаналізуйте сучасний стан розвитку міжбанківського ринку України. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте сучасний стан розвитку облікового ринку України. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Які чинники визначають сучасні тенденції розвитку фінансового ринку в Україні?
2. За якими ознаками здійснюється класифікація фінансового ринку?
3. Хто є суб'єктами фінансового ринку?
4. Що є об'єктом фінансового ринку?
5. Які фінансові інструменти обертаються на фінансовому ринку України?
6. Яку роль виконують домогосподарства як суб'єкти фінансового ринку?
7. Яким чином держава втручається у функціонування фінансового ринку?
8. Як класифікуються фінансові інструменти за рівнем ризику?
9. Які види валютного курсу Ви знаєте?
10. Які існують методи регулювання валютного курсу?
11. Які фактори впливають на формування та функціонування валютного ринку України?
12. Яку діяльність здійснюють страхові компанії на фінансовому ринку України?
13. З якою метою створюються фондові біржі?
14. Як формуються доходи фондової біржі?
15. Які операції здійснюються на фондових біржах?
16. Які складові включає інфраструктура фінансового ринку?
17. Які функції виконують фінансові посередники на фінансовому ринку України?
18. В чому різниця біржового та позабіржового способу розміщення цінних паперів?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
2. Про валюту і валютні операції. Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
3. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 15.12.2016 № 3120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-17#Text>
4. Про депозитарну систему України. Закон України від 6 липня 2012 року № 5178-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17#Text>
5. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. Закон України від 30 жовтня 1996 року № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про затвердження Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів. Постанова Кабінету міністрів України від 19 квітня 1999 р. № 632. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-99-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Положення про об'єднання професійних учасників фондового ринку. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12. 2012 № 1925. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0182-13#Text>
8. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. Постанова правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
9. Про затвердження Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру операційного ризику. Постанова правління Національного банку України від 24.12.2019 № 156. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0156500-19#Text>
10. Про затвердження Положення про порядок емісії облігацій внутрішніх місцевих позик та їх обігу. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 06.2018 № 391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0808-18#Text>
11. Про затвердження Положення про порядок проведення операцій, пов'язаних з розміщенням облігацій внутрішніх державних позик. Постанова правління Національного банку України від 18.06.2003 № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0551-03#Text>
12. Про заходи Національного банку України щодо протидії кризовим явищам та ситуацію на валютному ринку України. Рішення Ради Національного банку України від 31.03.2020 № 9-рд. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr009500-20#Text>
13. Про інститути спільного інвестування. Закон України від 5 липня 2012 року № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
 14. Про кредитні спілки. Закон України від 20 грудня 2001 року № 2908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>
 15. Про Національний банк України. Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
 16. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Указ президента України від 23 листопада 2011 року № 1063. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199/2015#Text>
 17. Про страхування. Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
 18. Про фінансовий лізинг. Закон України від 16 грудня 1997 року № 723/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80#Text>
 19. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг. Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>
 20. Про цінні папери і фондовий ринок. Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Бондарчук М. К., Алексеев І. В., Кльоба Л. Г. Банківська система: навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2017. 246 с.
2. Борзенко О. О. Структурні деформації на світових фінансових ринках після 1990-х років: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 448 с.
3. Боринець С. Я. Теоретико-методологічні засади дослідження фінансової системи : конспект лекцій. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2018. 156 с.
4. Еш С. М. Ринок фінансових послуг: підручник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 400 с.
5. Корнівська В. О. Інститути фінансового посередництва в процесі формування інформаційно-мережевої економіки : монографія. К., 2018. 436 с.
6. Кричевська Т. О. Довіра у грошово-кредитній сфері: логіко-історичне дослідження : монографія. К., 2020. 504. с.
7. Кужелев М. О., Стабіас С. М. Пріоритети розвитку ринку корпоративних цінних паперів в Україні: монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2020. 176 с.
8. Правове забезпечення адаптації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу : монографія / С. В. Глібко, Н. М. Внукова, О. О. Дмитрик та ін.; за ред. С.

- В. Глібка, Н. М. Внукової, О. О. Дмитрик. Харків : Право, 2017. 400 с.
9. Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів: монографія / за заг. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.
 10. Ринок фінансових послуг: навчальний посібник / М. В. Дубина, О. М. Грубляк, А. В. Жаворонок, А. С. Абрамова, Д. Г. Савчук, А. О. Вікнянська. Чернігів, 2018. 352 с.
 11. Фінансове посередництво: навч. посібник / за заг. ред. Е. О. Юрія Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. 344с.
 12. Фондовий ринок: Підручник. В 2-х кн. Кн. 1. / За ред. В.Д. Базилевича. К., 2015. 621 с.
 13. Фондовий ринок: Підручник. В 2-х кн. Кн. 2. / За ред. В.Д. Базилевича. К., 2016. 686 с.
 14. Ціноутворення на банківські продукти: монографія: колективна монографія / М. Г. Марич, М. П. Федішин, Л. В. Русул, А. С. Абрамова, Н. В. Марусяк, Н. А. Лаврук, А. В. Марич, Д. Д. Полагнин, А. В. Жаворонок, Н. В. Ковальчук, М. М. Гуменюк. Чернівці: «Рута», 2018. 136 с.

Електронні ресурси:

1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://nfp.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/>
4. Національний депозитарій України. URL: <https://www.csd.ua/>
5. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

Змістовний модуль 7 Фінансова безпека та міжнародні фінанси

Практичне заняття № 14

Тема: Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки держави

Питання для обговорення

1. Розкрийте економічну сутність поняття «фінансова безпека держави».
2. Місце фінансової безпеки в системі економічної безпеки держави.
3. Суб'єкти фінансової безпеки держави.
4. Складові фінансової безпеки держави їх характеристика.
5. Індикатори оцінки фінансової безпеки держави.
6. Напрями підвищення фінансової безпеки держави.
7. Основні загрози фінансовій безпеці України в сучасних умовах.

Теми для індивідуальної роботи

1. Проблеми забезпечення фінансової безпеки України в умовах невизначеності та ризику.
2. Правове регулювання фінансової безпеки України.
3. Система управління фінансовою безпекою України.
4. Характеристика функцій і завдань органів забезпечення фінансової безпеки України.
5. Механізм забезпечення фінансової безпеки України.
6. Взаємозв'язок між складовими фінансової безпеки держави.
7. Підходи до оцінки рівня фінансової безпеки держави.
8. Ризики фінансової безпеки України.
9. Сучасні методи зниження загроз фінансовій безпеці держави.
10. Заходи спрямовані на зміцнення фінансової безпеки України.
11. Роль і значення фінансової системи в забезпеченні фінансової безпеки держави.
12. Напрями забезпечення фінансової безпеки України в умовах розвитку цифрової економіки.

Завдання для індивідуальної роботи

1. Проаналізуйте поточні та прогнозовані загрози фінансовій безпеці України. Зробіть належні висновки.
2. Проведіть аналіз індикаторів і загроз бюджетної безпеки України. Зробіть належні висновки.
3. Проведіть аналіз індикаторів і загроз боргової безпеки України. Зробіть належні висновки.
4. Проведіть аналіз індикаторів і загроз податкової безпеки України. Зробіть належні висновки.
5. Проведіть аналіз індикаторів і загроз інвестиційної безпеки України. Зробіть належні висновки.
6. Проведіть аналіз індикаторів і загроз інноваційної безпеки України. Зробіть належні висновки.
7. Проведіть аналіз індикаторів і загроз грошово-кредитної безпеки України. Зробіть належні висновки.
8. Проведіть аналіз індикаторів і загроз валютної безпеки України. Зробіть належні висновки.
9. Проведіть аналіз індикаторів і загроз зовнішньоекономічної безпеки України. Зробіть належні висновки.
10. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки банківської системи України. Зробіть належні висновки.
11. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки фінансового ринку України. Зробіть належні висновки.
12. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки страхового ринку України. Зробіть належні висновки.
13. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки регіонів України. Зробіть належні висновки.

14. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки домогосподарств України. Зробіть належні висновки.
15. Проведіть аналіз індикаторів і загроз фінансової безпеки суб'єктів господарювання України. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Які складові входять до складу національної безпеки?
2. Що розуміють під національними економічними інтересами?
3. Що розуміють під поняттями «економічна безпека» та «фінансова безпека»?
4. Які зміни відбулися у правовому забезпеченні і теоретико-методологічному розумінні економічної безпеки?
5. Що розуміють під загрозами економічній безпеці держави?
6. Які внутрішні і зовнішні фактори визначають стан фінансової безпеки держави?
7. Чому фінансову безпеку вважають найважливішою складовою економічної безпеки держави?
8. Які індикатори визначають рівень економічної безпеки держави та які їх граничні значення?
9. Які індикатори визначають рівень фінансової безпеки держави та які їх граничні значення?
10. Що розуміють під механізмом забезпечення фінансової безпеки держави?
11. Чи впливає коронакриза на стан фінансової безпеки держави і її складових?
12. Чим валютна безпека відрізняється від грошово-кредитної?
13. Чи вірним буде висловлювання: «Фінансова безпека це один із найважливіших напрямів фінансової політики України»? Обґрунтуйте свою відповідь.
14. Чи вірним буде висловлювання: «Без забезпечення фінансової безпеки, неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою»? Обґрунтуйте свою відповідь.
15. Чи вірним буде висловлювання: «Підвищення рівня фінансової грамотності і фінансової культури домогосподарств є запорукою забезпечення окремих складових фінансової безпеки держави». Обґрунтуйте свою відповідь.

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Бюджетний Кодекс. Закон від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Господарський Кодекс. Закон від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Кодекс України з процедур банкрутства. Закон від 18 жовтня 2018 року

- № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
 5. Податковий кодекс України: Закон від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
 6. Про Доктрину інформаційної безпеки України. Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0016525-16#n2>
 7. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
 8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
 9. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
 10. Про Раду національної безпеки і оборони України. Закон України від 5 березня 1998 року № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>
 11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
 12. Сімейний Кодекс України. Закон від 10 січня 2002 року № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. К. : УБС НБУ, 2014. Т. 2 : Безпека фінансових інститутів. 715 с.
2. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія : у 2 т. К. : УБС НБУ, 2014. Т. 1 : Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. 831 с.
3. Боргова стійкість як стратегічний напрям підвищення рівня фінансової безпеки. К.: НІСД, 2016. 50 с.
4. Власюк О. С. Актуальні проблеми фінансової безпеки України в умовах посткризової трансформації : монографія. К. : НІСД. 2014. 432 с.
5. Гриценко А. А. Архітектоніка економічної безпеки : монографія. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2017. 224 с.
6. Грубляк О. М., Карвацький М. В., Лисенко Ж. П., Юрій Е. О. Фінансова безпека держави: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2019. 201 с.
7. Марич М. Г., Федішин М. П., Полагнин Д. Д. Банківська безпека: навч. посіб. Кам'янець-Поліський: Аксіома, 2018. 197 с.
8. Мартинюк В. П., Баранецька О. В. Фіскальна безпека держави:

- концептуальні засади та шляхи забезпечення: монографія. Тернопіль: Крок, 2015. 206 с.
9. Правове та законодавче забезпечення економічної безпеки України : монографія / А. П. Гетьман, Є. М. Білоусов, Г. В. Анісімова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, Є. М. Білоусова, Г. В. Анісімової. Харків : Право, 2017. 336 с.
 10. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово – економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
 11. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів. : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін. за заг. ред. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.

Електронні ресурси:

1. Державна служба фінансового моніторингу. URL: <https://fiu.gov.ua/>
2. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
3. Національне антикорупційне бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/>
4. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Рада Національної безпеки і оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>
6. Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/>

Практичне заняття № 15

Тема: Міжнародні фінанси у глобальній економіці

Питання для обговорення

1. Сутність та функціональне призначення міжнародних фінансів.
2. Передумови виникнення та історія розвитку науки про міжнародні фінанси.
3. Функції і специфічні ознаки міжнародних фінансів.
4. Роль і значення міжнародних фінансів у системі зовнішньоекономічних відносин.
5. Суб'єкти і об'єкти міжнародних фінансових відносин.
6. Еволюція розвитку світової фінансової системи.
7. Структура світової фінансової системи.
8. Основні елементи та види світової валютної системи.
9. Міжнародні розрахункові грошові одиниці.
10. Причини виникнення міжнародних фінансових інститутів.
11. Всесвітні та регіональні міжнародні фінансові інститути.
12. Особливості фінансів країн ЄС.

Теми для індивідуальної роботи

13. Історія розвитку науки про міжнародні фінанси.

14. Сутність та складові міжнародної фінансової політики держави.
15. Історія створення та особливості функціонування Банку міжнародних розрахунків.
16. Міжнародний валютний фонд (МВФ) : сфера діяльності, механізми кредитування.
17. Група Світового банку: діяльність, структура, механізми кредитування.
18. Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР): діяльність, структура, механізми кредитування.
19. Фінансова та консультаційна допомога Україні з боку Європейського інвестиційного банку (ЄІБ).
20. Особливості діяльності офшорних зон.
21. Напрями протидії вивезення капіталу в офшорні зони.
22. Міжнародні фінансові центри та тенденції їх розвитку в сучасних умовах.
23. Сучасний стан та перспективи співробітництва України і МВФ.
24. Перспективи розвитку співробітництва України з групою Світового банку.
25. Європейський банк реконструкції та розвитку та напрями співпраці з Україною.
26. Дослідження сучасного стану та перспектив розвитку міжнародного фінансового ринку.
27. Характеристика та основні тенденції розвитку міжнародного фондового ринку.
28. Стан і перспективи розвитку міжнародного ринку кредитних ресурсів.
29. Тенденції та аналіз поточного стану світового валютного ринку.
30. Основні етапи формування ринку єврооблігацій.
31. Особливості діяльності транснаціональних корпорацій.
32. Дослідження впливу коронакризи на став світової фінансової системи.
33. Особливості функціонування міжнародного ринку дорогоцінних металів.
34. Стан та перспективи розвитку міжнародного страхового ринку.
35. Проблеми подальшої інтеграція України в світовий фінансовий простір.
36. Особливості функціонування і розвитку світової фінансової системи.
37. Особливості організації міжнародних валютно-фінансових відносин.
38. Етапи фінансово-економічної інтеграції в Європі.
39. Фінансова політика України у контексті поглиблення європейської інтеграції.
40. Особливості формування бюджету ЄС.
41. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах ЄС.
42. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики.
43. Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи ЄС.
44. Проблеми та перспективи розвитку фінансових відносин України і країн членів ЄС.
45. Стан та перспективи розвитку євроринку.
46. Характеристика інструментів ринку єврооблігацій.
47. Перспективи розвитку ринку єврооблігацій.

Завдання для індивідуальної роботи студентів

1. Проаналізуйте обсяг кредитування та фінансової допомоги Україні по лінії МВФ. Зробіть належні висновки.
2. Проаналізуйте обсяг кредитування та фінансової допомоги Україні по лінії Міжнародного банку реконструкції та розвитку. Зробіть належні висновки.
3. Проаналізуйте обсяг кредитування підприємств малого і середнього бізнесу України по лінії Європейського банку реконструкції та розвитку. Зробіть належні висновки.
4. Проаналізуйте обсяг кредитування та фінансової допомоги Україні по лінії Європейського інвестиційного банку. Зробіть належні висновки.
5. Проаналізуйте проблеми функціонування світової фінансової системи у сучасних умовах. Зробіть належні висновки.
6. Виявіть можливості активізації участі України в операціях на міжнародному фінансовому ринку. Зробіть належні висновки.
7. Проаналізуйте етапи впровадження єдиної європейської валюти – євро.
8. Проаналізуйте фінансові передумови створення Європейського Союзу.
9. Визначте критерії та порядок вступу нових держав до складу країн Європейського Союзу.
10. Проаналізуйте стан і проблеми фінансового розвитку країн членів ЄС за останні три роки. Зробіть належні висновки.
11. Проаналізуйте напрями розвитку співпраці України з країнами ЄС. Зробіть належні висновки.

Ситуації для обговорення

1. Які функції виконують міжнародні фінанси?
2. Яке місце займають міжнародні фінанси у фінансовій системі держави?
3. Хто є суб'єктами міжнародних фінансових відносин?
4. Що входить у поняття «міжнародне фінансове право»?
5. Які напрями включає міжнародна фінансова політика?
6. Що таке валютна інтервенція?
7. Як визначити рівень девальвації валюти?
8. Як визначити рівень ревальвації валюти?
9. Що таке диверсифікація валютних резервів? Як вона досягається?
10. Які є види котирування валют?
11. Що розуміють під міжнародним фінансовим ринком?
12. На які сегменти можна поділити міжнародний фінансовий ринок?
13. У чому полягає принципова відмінність міжнародного фінансового ринку від національного?
14. Чим відрізняється форвардний курс від курсу СПОТ?
15. Які організації входять до складу групи Світового банку?
16. Що являють собою міжнародні фінансові потоки?
17. Як встановлюється валютний курс?
18. Яка мета створення Банку міжнародних розрахунків?

19. Які особливості має ринок євровалют?
20. Кому і на які цілі надає кредити МВФ?
21. Які основні механізми кредитування МВФ Ви знаєте?
22. Як формуються ресурси МВФ?
23. На що впливає розмір квоти країни в МВФ?
24. Для чого МВФ використовує спеціальні права запозичення?
25. Коли Україна стала членом МВФ?
26. Як формуються ресурси Світового банку?
27. Які структури входять до складу групи Світового банку?
28. Яка мета створення ЄБРР?
29. Коли і в яких напрямках почалася співпраця України з ЄІБ?
30. Які переваги і недоліки кредитування по лінії МВФ?
31. Які переваги і недоліки кредитування по лінії Світового банку?
32. Які переваги і недоліки кредитування по лінії ЄБРР?
33. З яких сегментів складається міжнародний фінансовий ринок?
34. Що спільного, а що відмінного існує між міжнародними організаціями і міжнародними фінансовими інститутами?
35. Які основні напрями економічної діяльності ООН?
36. Як формується і використовується бюджет ООН?
37. Що розуміють під хеджуванням валютних і процентних ризиків?
38. Коли і з якою метою було створено ЄС?
39. Скільки країн є членами ЄС на сьогоднішній день?
40. Які країни члени ЄС входять до єврозони?
41. Чому не всі країни члени ЄС входять до єврозони?
42. Які критерії вступу країн до ЄС?
43. Які особливості формування бюджету ЄС Ви знаєте?
44. Куди використовуються кошти бюджету ЄС?
45. У чому полягає специфіка фінансів Європейського Союзу?
46. Які особливості має ринок євровалют?
47. У чому полягають відмінності між іноземними облігаціями та єврооблігаціями?
48. Що таке євроноти та які їх економічні переваги?
49. Чи впливають фінансові проблеми ЄС на фінансово-економічний стан України?
50. Що дає Україні асоційоване членство в ЄС?

Рекомендована література

Законодавча та нормативна база

1. Конституція України. Закон від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про міжнародні договори України. Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

3. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF#Text>
4. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій. Закон України від 3 червня 1992 року № 2402-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>
5. Про ратифікацію Договору між Урядом України та Європейським банком реконструкції та розвитку про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄБРР в Україні. Закон України від 4 червня 2008 року № 319-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/319-17#Text>
6. Про ратифікацію Договору між Україною та Європейським інвестиційним банком про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄІБ в Україні. Закон України від 4 листопада 2010 року № 2673-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-17#Text>
7. Про ратифікацію Фінансової угоди (Проект "Підвищення безпеки автомобільних доріг в містах України") між Україною та Європейським інвестиційним банком. Закон України від 19 грудня 2019 року № 415-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-20#Text>
8. Про ратифікацію Фінансової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком (Проект "Надзвичайна кредитна програма для відновлення України"). Закон України від 22 квітня 2015 року № 346-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-19#Text>
9. Про ратифікацію Фінансової угоди (проект "Програма розвитку муніципальної інфраструктури України") між Україною та Європейським інвестиційним банком. Закон України від 3 лютого 2016 року № 975-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-19#n2>
10. Про ратифікацію Угоди про позику (Проект розширення доступу до ринків фінансових послуг) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку. Закон України від 13 грудня 2006 року № 446-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-V#Text>
11. Про ратифікацію Угоди про позику (Проект з передачі електроенергії) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку і Листа про внесення змін до фінансових умов Угоди про позику (Проект з передачі електроенергії) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку. Закон України від 29 жовтня 2008 року № 622-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622-VI#Text>
12. Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні. Закон України від 4 лютого 1998 року № 80/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Навчальна література: [1-15]

Додаткова література

1. Андросова Т. В., Шталь Т. В., Тищенко О. О., Доброскок Ю. Б. Міжнародні фінанси: навч. посібник (II частина). Х. : Вид-во «Форт», 2015. 230 с
2. Борзенко О. О. Структурні деформації на світових фінансових ринках після 1990-х років: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 448 с.
3. Боринець С.Я. Теорія та практика світових фінансів. К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. 350 с.
4. Босак А.О. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : навч. посіб. з дисциплін «Міжнародна економіка» та «Міжнародні економічні відносини». Львів : Міські інформ. системи, 2017. 364 с.
5. Бублик Є. О. Фінансова відкритість транзитивних економік : монографія. К., 2020. 324 с.
6. Бурковська А. В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2014. 208 с.
7. Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та сучасний стан розвитку : монографія. Чернівці : Друк Арт, 2019. 560 с.
8. Васютинська Л.А. Міжнародні фінанси : Навчальний посібник. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. 310 с.
9. Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України : монографія / Богдан Т. П., Шаров О. М., Сльозко О. О. та ін.; за ред. Т. П. Богдан. К., 2017. 356 с. :
10. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні фінанси: підручник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2019. 528 с.
11. Європейська інтеграція : навч. посіб. / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 344 с.
12. Козак, Ю. Г. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2017. 25с.
13. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2017. 147 с.
14. Липов В.В. Міжнародна економічна інтеграція : практикум. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 202 с.
15. Міжнародна торгівля і фінанси : навч. посіб. / С. В. Князь, М. Т. Бець, Г. Л. Вербицька; за заг. ред. С. В. Князя. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2016. 516 с.
16. Міжнародні економічні відносини та менеджмент в умовах посилення глобалізаційних процесів : навч. посібник / за ред. С. М. Шкарлета, М. П. Бутка. Київ : Центр учбової літератури. 2017. 528 с.
17. Міжнародні фінанси: навч. посіб. 5-те вид. перероб. та доп. / за ред. Козака Ю. Г. Київ, Катівіце: Центр учбової літератури, 2014. 348 с.

- 18.Мозговий О.М., Мусієць Т.В., Руденко-Сударєва Л.В. та ін. Міжнародні фінанси: підручник / за наук. ред. д.е.н., проф. О.М. Мозгового. К.: КНЕУ, 2015. 515 с
- 19.Рогач О. І., Косьміна В. В. Транснаціональні корпорації та експорт нових індустріальних країн Азії : монографія. Київ: ЦУЛ, 2016. 255 с.
- 20.Розвиток фінансових інститутів ЄС та виклики для фінансової політики України : монографія / Борзенко О.О., Богдан Т.П., Шаров О.М. та ін. К., 2019. 372 с. :
- 21.Сучасні тенденції трансформації світової фінансової системи: монографія / за заг. ред. О. О. Сльозко, Т. О. Панфілової, С. В. Терещенко. К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2014. 358 с.
- 22.Юрій К. К. Міжнародні розрахунки і валютні операції: навч. посіб. Чернівці, 2017. 251 с.

Електронні ресурси

1. Офіційний сайт Євростату. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Європейський банк реконструкції і розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/ru/home.html>
4. Європейський інвестиційний банк. URL: <https://www.eib.org/en/>
5. Міжнародний валютний фонд. URL: <https://www.imf.org/ru/home>
6. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
7. Представництво Європейського Союзу в Україні. URL: https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk
8. Світовий банк. URL: <https://www.worldbank.org/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Навчальна література

1. Бастейбл Ч. Ф. Общественные финансы : [пер. с англ.] / Изд. 3-е, перераб. и доп. Харьков : Виват, 2016. 807 с.
2. Булавинець В. М., Горин В. П., Сидор І. П. Фінанси у схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / за заг. ред. В.П. Горина. Тернопіль: Вектор, 2019. 181 с.
3. Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін. Фінанси: Навчальний посібник: експрес курс / за заг. ред. І. С. Волохової. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с.
4. Грушко В. І., Наконечна О. С., Чумаченко О. Г. Національні фінанси: підручник. К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 660 с.
5. Кремень О. І., Кремень В. М. Фінанси. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2018. 416 с.

6. Онищенко В. О., Бережна А. Ю., Пащенко Л. О., Чичкало-Кондрацька І. Б. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні): підручник. К.: ЦУЛ, 2016. 600 с.
7. Романенко О. Р. Фінанси : підручник для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 310 с.
8. Фінанси : навч. посіб. / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін.; за заг. ред. І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.
9. Фінанси : навч. посіб. / О. Я. Стойко, Д. І. Дема; за ред. О. Я. Стойка. К. : Алерта, 2014. 432 с.
10. Фінанси : навчальний посібник / С. А. Кузнецова, В. М. Вареник, М. М. Вакулич; за заг. наук. ред. С. А. Кузнецової. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2014. 384 с.
11. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. 2-ге вид. переробл. і доповн. К. : Знання, 2012. 687 с.
12. Фінанси. Підручник / І. О. Лютий, С. Я. Боринець, З. С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І. О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с.
13. Фінанси: навч. посіб.: експрес курс / Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.; за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с.
14. Шпак Н. О., Ярошевич Н. Б., Побурко О. Я. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 416 с.
15. Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю., Ливдар М. В. Фінанси: Навчальний посібник. Львів : Видавництво «Простір-М», 2018. 298с.